

LANDBRUKSBAROMETERET

2017

Litt om AgriAnalyse

AgriAnalyse er en faglig premiss-
leverandør og et kompetent utrednings-
miljø i spørsmål knyttet til landbruk
og politikk.

AgriAnalyse arbeider med nasjonale,
internasjonale og organisasjonsinterne
problemstillinger innenfor våre
prioriterte satsingsområder.

Ansatte i AgriAnalyse har tverrfaglig
bakgrunn med kompetanse fra flere
ulike samfunnsvitenskapelige og
landbruksfaglige tradisjoner.

Se www.agrianalyse.no for mer
informasjon.

www.agrianalyse.no
www.landbruksbarometeret.no

INNHold

DEL 1 HVA MENER BONDEN

DEL 2 RÅVAREGRUNNLAGET

2.1	AREALET	16
2.2	STRUKTUR	21
2.4	ANIMALSK PRODUKSJON	22
2.5	ØKOLOGISK PRODUKSJON OG OMSETNING	26
2.6	SKOG	27

DEL 3 NÆRINGSMIDDELINDUSTRI

3.1	ØKONOMI OG INNTJENING	30
-----	-----------------------	----

DEL 4 LANDBRUK I SAMFUNNET

4.1	OMSETNING OG INNTEKT	34
4.2	NÆRINGSSTØTTE	35
4.3	PRODUKTIVITET I JORDBRUK, SKOGBRUK OG TILHØRENDE INDUSTRI	36
4.4	INNOVASJON OG FOU	37
4.5	INVESTERINGER	38
4.6	IMPORT OG EKSPORT	40

DEL 5 NORDMENNENS FORBRUK OG HELSE

5.1	FORBRUK I NORGE	44
5.2	FORBRUKSMØNSTER OG KJØPEKRAFT	45
5.3	SITUASJONEN PÅ KORN	47

DEL 1

HVA MENER BONDEN

1.1 Landbruksbarometeret – om undersøkelsen

Diagrammene og tabellene i denne delen av Landbruksbarometeret er utarbeidet på bakgrunn av en spørreundersøkelse blant gårdbrukere gjennomført av AgriAnalyse i perioden 7. februar til 7. mars 2017. Undersøkelsen ble gjennomført per e-post. Tilsvarende undersøkelse ble gjennomført i 2014 og 2015.

Landsdel	Antall		Andel av populasjon (foretak med produksjons- tilskudd)
	respondenter	Andel	
Østlandet	303	39	38
Telemark og Agder	37	5	8
Rogaland	75	10	10
Vestlandet	176	23	21
Trøndelag	114	15	14
Nord-Norge	68	9	8

Utvalget består av 3490 aktive gårdbrukere som er tilfeldig trukket fra Produsentregisteret. 1228 personer svarte, noe som gir en svarprosent på 35. Antallet svar er tilstrekkelig høyt til at vi med rimelig grad av sikkerhet kan si noe om forskjeller mellom landsdeler og ulike produsentgrupper.

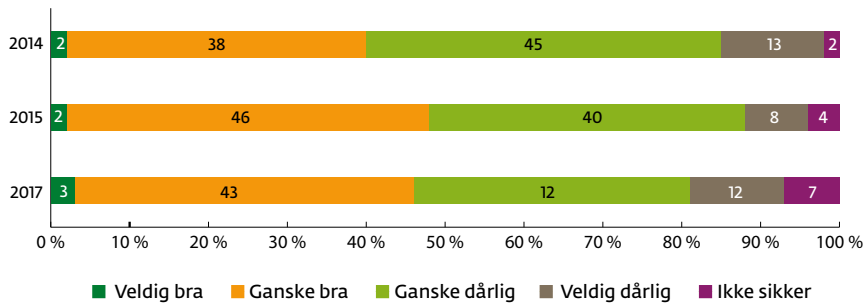
Produksjonsretning	Antall	
	respondenter	Andel
Korn	233	19
Frukt, grønt og potet	75	6
Kumelk	209	17
Sauehold	290	24
Slaktegris/smågris	45	4
Egg- og/eller fjørfe	25	2
Storfekjøtt	246	20
Skog/tømmer	219	18

Foto: Foto: Mats Olsen/Norges Bondelag

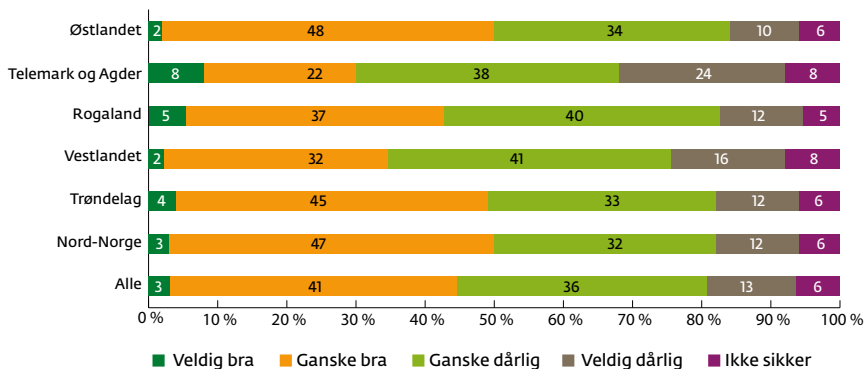

1.2 Lønnsomhet

Figur 1 Hvordan vil du beskrive lønnsomheten (driftsresultatet) på ditt gårdsbruk i dag?

Blant gårdbrukerne beskriver nesten halvparten lønnsomheten på gårdsbruket som enten ganske bra (43 prosent) eller veldig bra (3 prosent). Dette er en liten nedgang fra forrige undersøkelse (2015), der 46 prosent svarte ganske bra og 2 prosent svarte veldig bra. Den andre halvparten oppgir i år at lønnsomheten er enten ganske dårlig (35 prosent) eller veldig dårlig (12 prosent), mot 48 prosent til sammen i 2015.

Figur 2 Hvordan vil du beskrive lønnsomheten (driftsresultatet) på ditt gårdsbruk i dag?

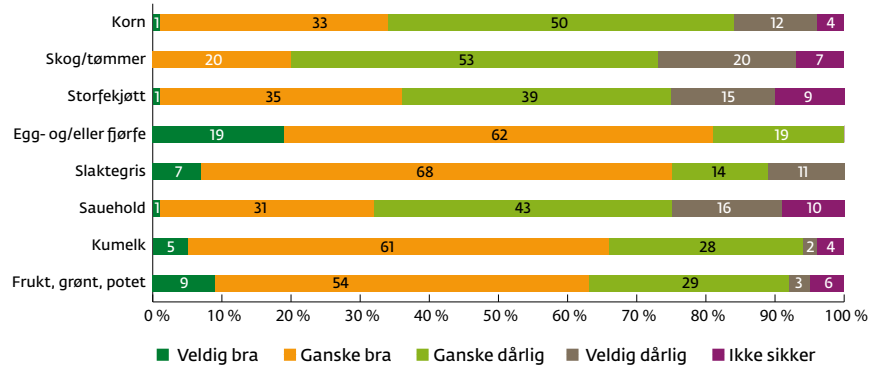
Synet på lønnsomhet i de ulike landsdelene varierer. Best vurderer gårdbrukerne fra Østlandet, Nord-Norge og Trøndelag lønnsomheten på gårdsbruket sitt. Gårdbrukerne fra Telemark og Agder, Vestlandet og Rogaland er derimot mer misfornøyde enn fornøyde med lønnsomheten.

Den produsentgruppen som vurderer lønnsomheten best er egg og fjørfeprodusentene. Nesten én av fem mener lønnsomheten er veldig bra, og seks av ti mener lønnsomheten er ganske bra. Det er ingen i gruppen som svarer at lønnsomheten er veldig dårlig. Slaktegrisprodusentene kommer like bak, foran kumelk og frukt-, grønt- og potetprodusentene. I alle disse produsentgruppene er det flere enn halvparten som beskriver lønnsomheten som bra.

Det er skogbrukerene, sau- storfe- og kornprodusentene som svarer at lønnsomheten er dårligst. Blant disse gruppene svarer flere enn halvparten at lønnsomheten er ganske dårlig eller veldig dårlig. Blant storfeprodusentene har andelen som svarer at lønnsomheten er bra gått stadig nedover.

På spørsmål om hvordan lønnsomheten på bruket vil være om ett år, svarer bøndene omtrent likt med hvordan de vurderer dagens lønnsomhet, men ti prosent svarer at de ikke er sikre.

Figur 3 Hvordan vil du beskrive lønnsomheten (driftsresultatet) på ditt gårdsbruk i dag?

Veldig bra	3
Ganske bra	42
Ganske dårlig	35
Veldig dårlig	11
Ikke sikker	10

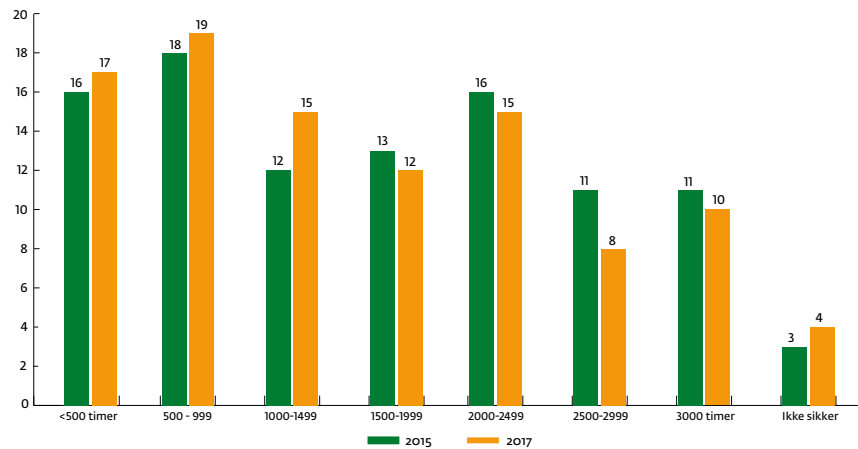
Tabell 3 Hvordan tror du lønnsomheten på gårdsbruket ditt vil være om ett år?

1.3 Mye arbeid og lite fri

Mer enn tre av ti gårdbrukere oppgir at de jobber 2000 timer eller mer på gårdsbruket i året, noe som er mer enn ett fulltids årsverk (1750 timer). Det er flere som jobber under 1500 timer og færre som jobber mer enn 1500 timer i 2017 sammenlignet med 2015.

Antallet timer henger sammen med hvilken produksjonsretning det er på gården, og om gårdbrukeren har annet arbeid ved siden av gårdsbruket. For eksempel oppgir nesten sju av ti melkeprodusenter at de jobber mer enn 2000 timer på gården. Totalt oppgir 36 prosent av respondentene at de jobber under tusen timer i året. Dette gjelder tre fjerdedeler av kornprodusentene, mot bare fire prosent av melkeprodusentene.

Figur 4 Hvor mange timer arbeider du selv på gårdsbruket i løpet av et år?

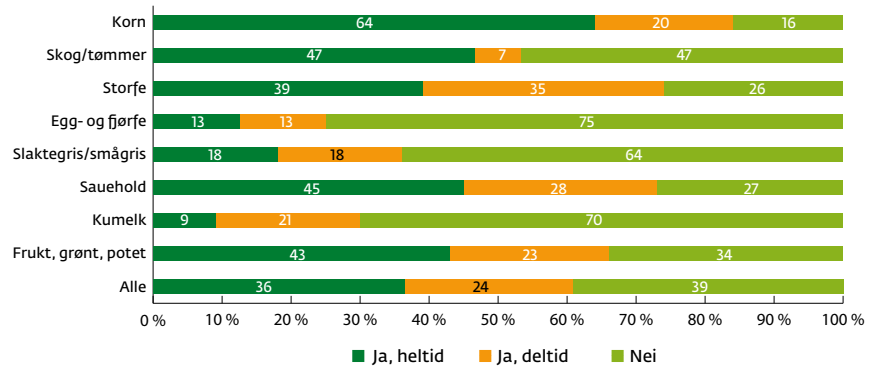

Landbruket har alltid vært preget av at mange av yrkesutøverne har hatt arbeid utenom gårdsbruket. I vår undersøkelse oppgir bare 39 prosent av gårdbrukerne at de ikke jobber utenom gårdsbruket, mens 36 prosent oppgir at de har heltidsarbeid utenom. Nesten en fjerdedel oppgir at de jobber deltid. Det er en økende andel siden forrige undersøkelse som har arbeid utenfor.

Her er det også store forskjeller mellom de ulike produksjonsretningene. Mens seks av ti kornprodusenter oppgir at de har heltidsarbeid utenfor bruket er det under én av ti av melkeprodusentene som oppgir det samme. Blant melkeprodusentene oppgir sju av ti at de ikke jobber ved siden av.

Et alternativ til arbeid ved siden av bruket er å ha tilleggsnæringer med utgangspunkt i ressurser som finnes på bruket. Over halvparten, 55 prosent, oppgir at de driver med tilleggsnæring i en eller annen form. Mest vanlig er leiekjøring for andre eller snøbrøyting.

Utleie av driftsbygninger, bolighus og jordbruksareal eller bortfesting av tomter på gården oppgis av 16 prosent. Sju prosent av de spurte oppgir nye næringer som gårdsturisme, camping, jakt og fiske og seks prosent oppgir gardsmat og servering.

Figur 5 Har du arbeid utenfor gården i dag?

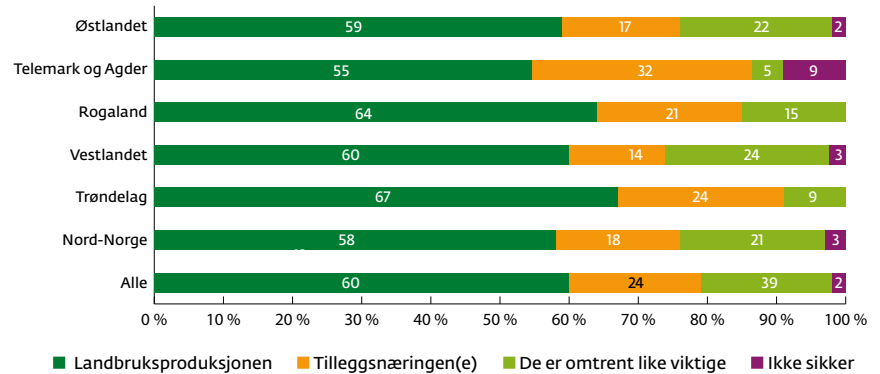

Figur 6 Drives det tilleggsnæringer med utgangspunkt i gårdens ressurser, og i så fall hvilke? Flere svar er mulig.

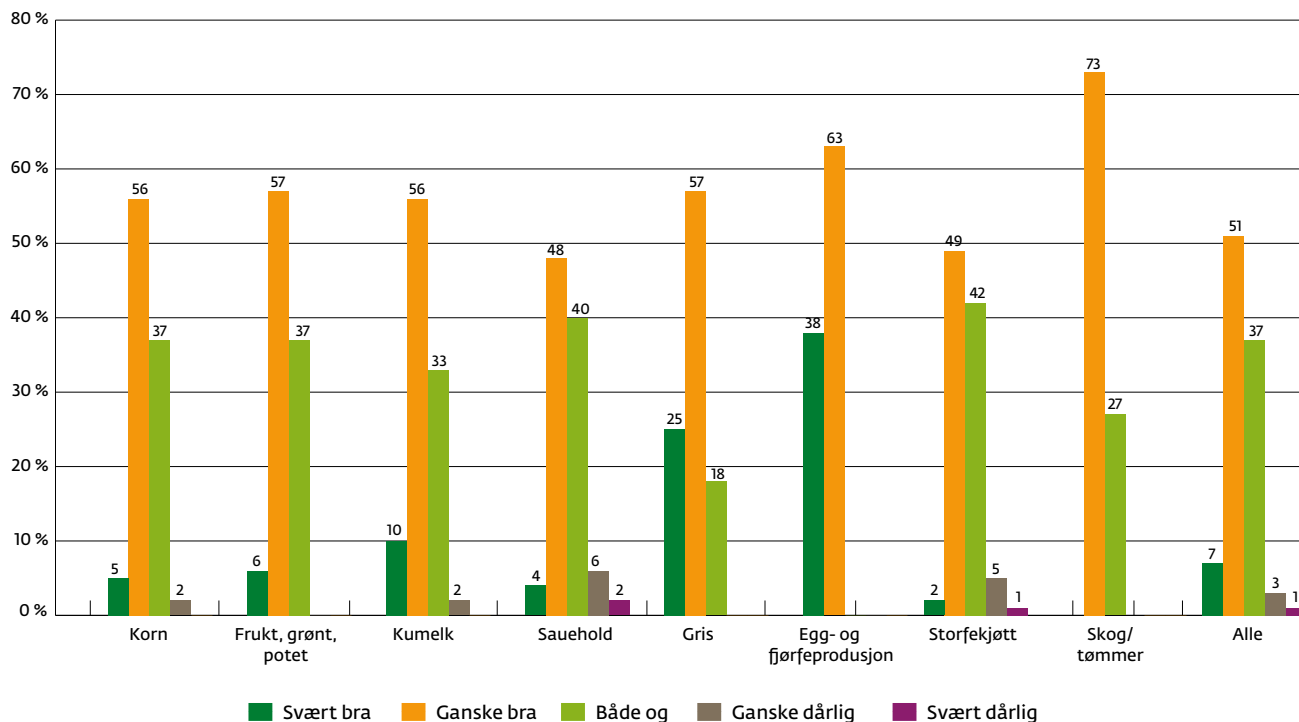
Det er landbruksproduksjonen som «ligger i bunnen» for tilleggsnæringene, og seks av ti oppgir at landbruksproduksjonen betyr mest for økonomien på bruket, mens 19 prosent oppgir at tilleggsnæringen har størst betydning for økonomien. Telemark og Agder skiller seg ut som den landsdelen der tilleggsnæringene har aller størst betydning i forhold til den tradisjonelle landbruksproduksjonen.

Tilleggsnæringene er likevel den mest lønnsomme tidsbruken for de som har den. Hele 54 prosent oppgir at de har bedre betalt per time for denne enn for landbruksproduksjonen. 32 prosent oppgir at timebetalingen er best for landbruksproduksjonen deres, mens 8 prosent svarer at det er omtrent den samme, og seks prosent er usikre på hva som gir best timebetaling.

Figur 7 Er det landbruksproduksjonen eller tilleggsnæringene som betyr mest for økonomien på ditt bruk? (Med tilleggsnæring er menes næringer med utgangspunkt i gårdens ressurser)

1.4 Standarden på driftsapparatet og investeringsplaner

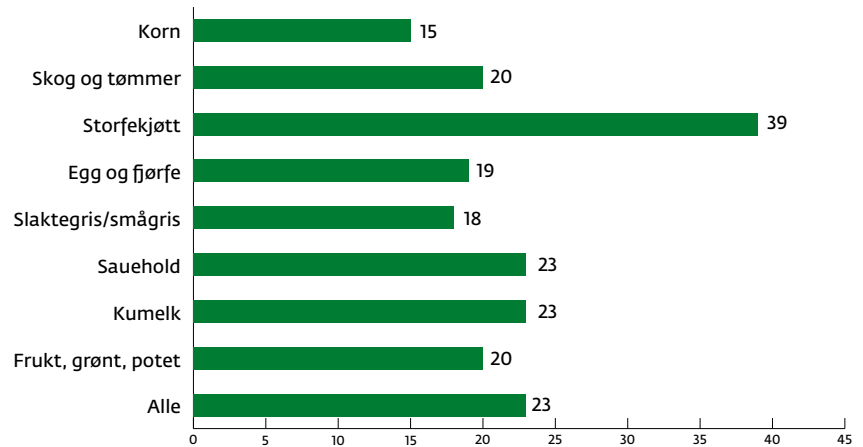
Figur 8 Hvordan vil du karakterisere standarden på driftsapparatet, driftsbygningene og jordarealet på gårdsbruket samlet sett?

Rundt seks av ti oppgir at driftsapparatet på gårdsbrukene deres er enten «ganske» eller «svært bra». Bare fire prosent oppgir det motsatte, at standarden er «ganske» eller «svært dårlig». Det er imidlertid litt over en tredjedel som oppgir at det er «både og». Det er ikke veldig store forskjeller mellom de ulike produksjonene, men egg og fjørfeprodusentene ser ut til å ha det beste driftsapparatet, sammen med slaktegrisprodusentene.

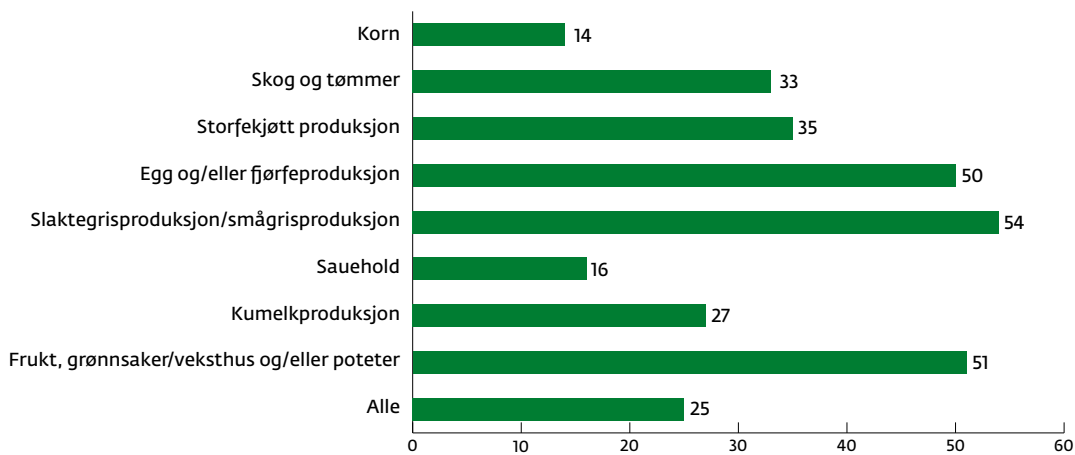
Dette reflekteres også til en viss grad i svarene på spørsmål om i hvilken grad det er behov for investeringer i driftsapparatet. 23 prosent av alle oppgir stort behov. Behovet er størst i storfekjøttproduksjonen, mens korn- og slaktegrisprodusentene i minst grad oppgir stort behov tett fulgt av egg- og fjørfeprodusentene.

En av fire planlegger å investere minst 500 000 kroner i driftsapparatet de nærmeste 12 månedene. Det er ikke noe automatisk overlapp mellom de som oppgir stort behov for investeringer og de som planlegger slike. Det er høyest andel blant slaktegrisprodusentene og lavest andel blant de som driver med korn. De gruppene som oppgir best lønnsomhet er også de som i størst grad planlegger å investere de neste 12 månedene.

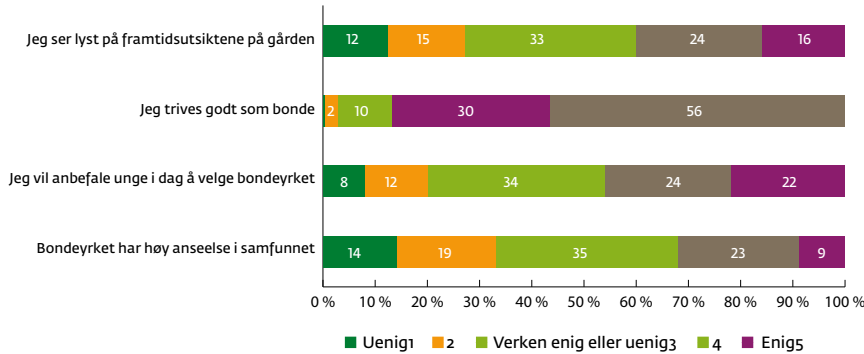
Figur 9 I hvilken grad er det behov for investeringer i driftsapparatet på gårdsbruket ditt? Andeler som oppgir «stort behov»

Figur 10 Planlegger du å gjennomføre større investeringer eller vedlikeholdsarbeid i løpet av de neste 12 månedene? (Andelen som har oppgitt mer enn kr 500 000)

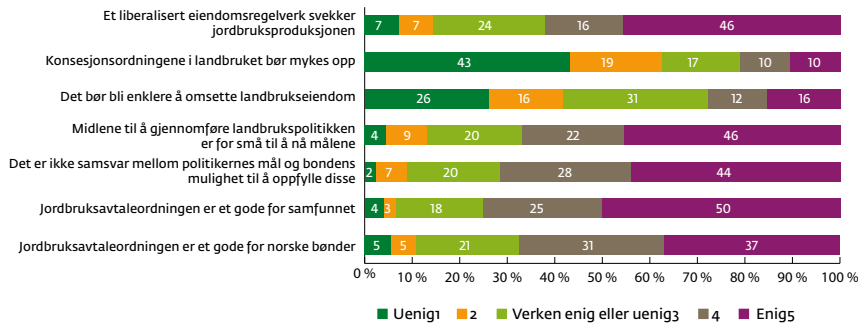

1.5 Holdninger til å være bonde

Figur 11 Hvor enig eller uenig vil du si at du er i påstandene om bondeyrket?

Vi har spurt bøndene hvor enige de er i noen forskjellige påstander om bondeyrket. Bøndene er uenige i at yrket har høy anseelse i samfunnet, omtrent en av tre er enig og en av tre er uenig. Likevel oppgir 56 prosent at de er helt enige i at de trives godt som bonde, og ytterligere 30 prosent er ganske enige. Det samme gjelder påstanden *Jeg ser lyst på framtidsutsiktene på gården*, der noen flere er enige enn uenige, mens nesten hver tredje svarer at de verken er enige eller uenige i påstanden. Det er noe flere som er enige i at de vil anbefale unge i dag å velge bondeyrket enn de som er uenig i påstanden, men hver tredje svarer verken eller.

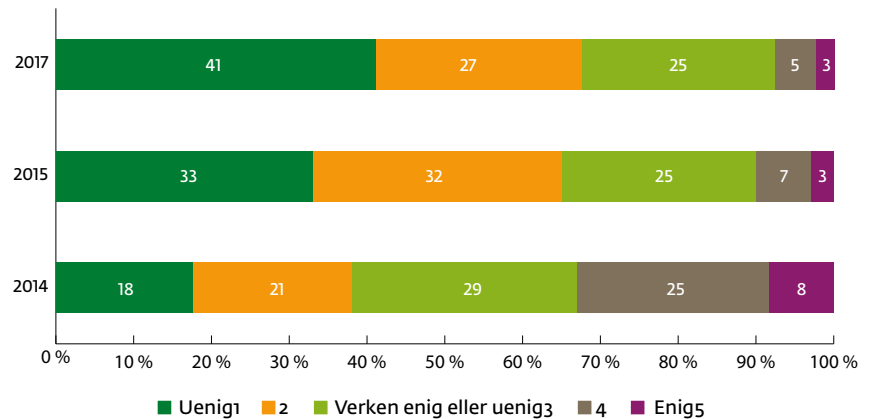
Figur 12 Hvor enig eller uenig vil du si at du er i påstandene om bondeyrket under?

Det er også stilt spørsmål om flere påstander om hvordan landbruket bør utvikles videre. Mer enn halvparten er enige i at *et liberalisert eiendomsregelverk svekker jordbruksproduksjonen*. Bøndene er i stor grad ikke enig i at konsesjonsordningen i landbruket bør mykes opp eller at det bør bli enklere å omsette landbrukseiendom. Derimot er de i høy grad enig i påstanden *jordbruksavtaleordningen er et gode for samfunnet*. Her svarer nesten tre av fire at de er helt eller ganske enig, mens bare seks prosent er uenig. Dette er flere enn de som mener at jordbruksavtaleordningen er et gode for norske bønder.

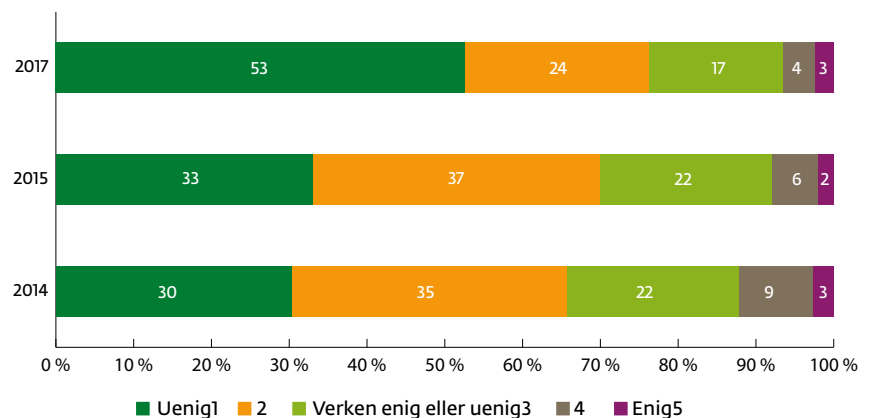
1.6 Trender

For noen av påstandene vi har spurt om har det vært en tydelig trend i svarene fra 2014 frem til i dag. Ett av spørsmålene som viser en markert endring fra 2014 til 2017 er påstanden om at *Bøndene har grunn til å være fornøyd med jordbruksoppgjøret forrige år*. Her var nær en av tre enige i 2014 (om 2013-oppgjøret), mens andelen sank til ti prosent i 2015 (2014-oppgjøret) og ned til 8 prosent i 2017.

Figur 13 Hvor enig eller uenig vil du si at du er i påstandene om bondeyrket under? (På en skala fra 1 – 5, hvor 1 er helt uenig og 5 er helt enig): Bøndene har grunn til å være fornøyd med jordbruksoppgjøret forrige år

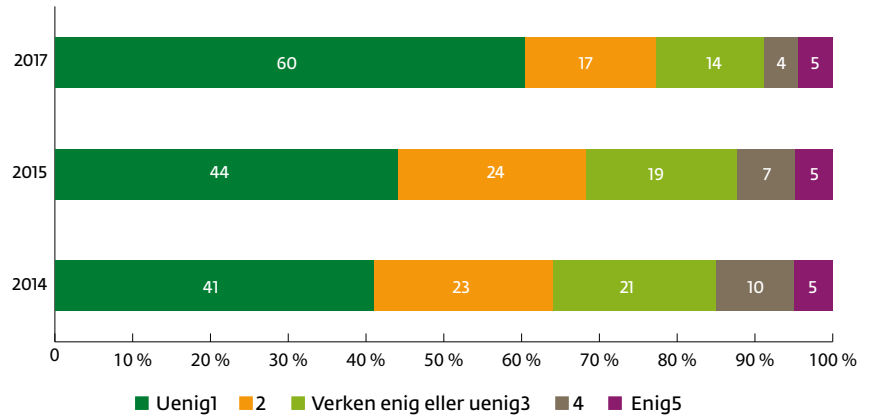
Bøndene viser også at de er uenige i regjeringens landbrukspolitikk i andre spørsmål. Tre av fire uenige i at regjeringen har ført en god landbrukspolitikk, og denne andelen har vært økende siden 2014. Bare 7 prosent er enige i dette i 2017.

Figur 14 Hvor enig eller uenig vil du si at du er i påstandene om bondeyrket under? (På en skala fra 1 – 5, hvor 1 er helt uenig og 5 er helt enig): Jeg synes dagens regjering har ført en god landbrukspolitikk

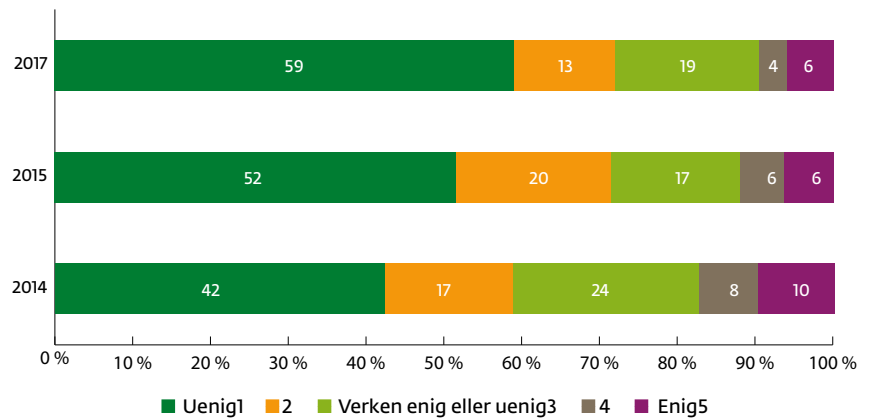

En annen påstand som bøndene blir stadig mer uenig i er at *det er nødvendig med en videre strukturutvikling i landbruket mot større og færre bruk*. Strukturutviklingen har gått mot stadig større og færre bruk, og dagens regjering ønsker å forsterke denne trenden. Men bøndene er tydelig på at de nå ønsker å bremse utviklingen.

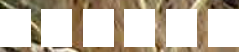

Figur 15 Hvor enig eller uenig vil du si at du er i påstandene om bondeyrket under? (På en skala fra 1 – 5, hvor 1 er helt uenig og 5 er helt enig): Det er nødvendig med en videre strukturutvikling i landbruket mot større og færre bruk

Stadig flere av bøndene er også uenige i at *melkekvotene må avvikles på sikt*. I 2017 var sju av ti uenige i dette, mens bare en av ti var enig.

Figur 16 Hvor enig eller uenig vil du si at du er i påstandene om bondeyrket under? (På en skala fra 1 – 5, hvor 1 er helt uenig og 5 er helt enig): Melkekvotene må avvikles på sikt

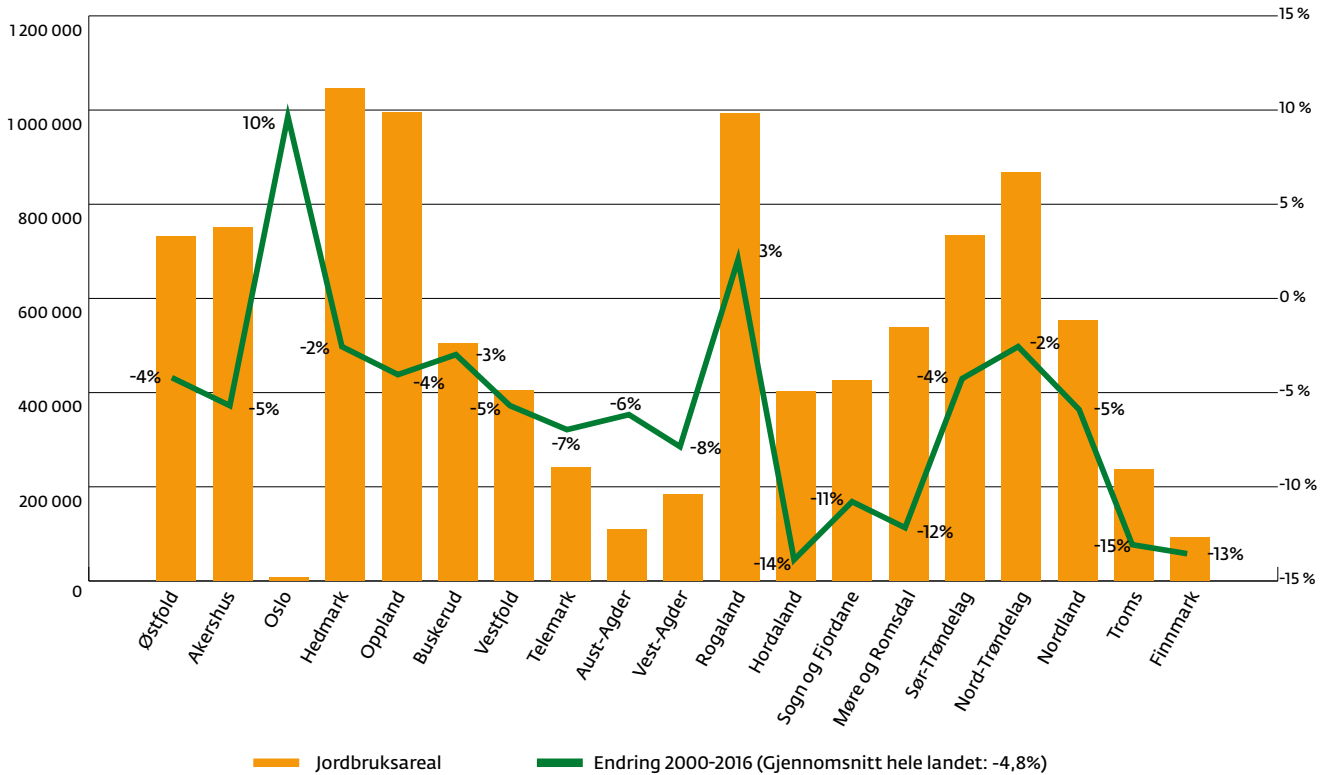

DEL 2

RÅVAREGRUNNLAGET

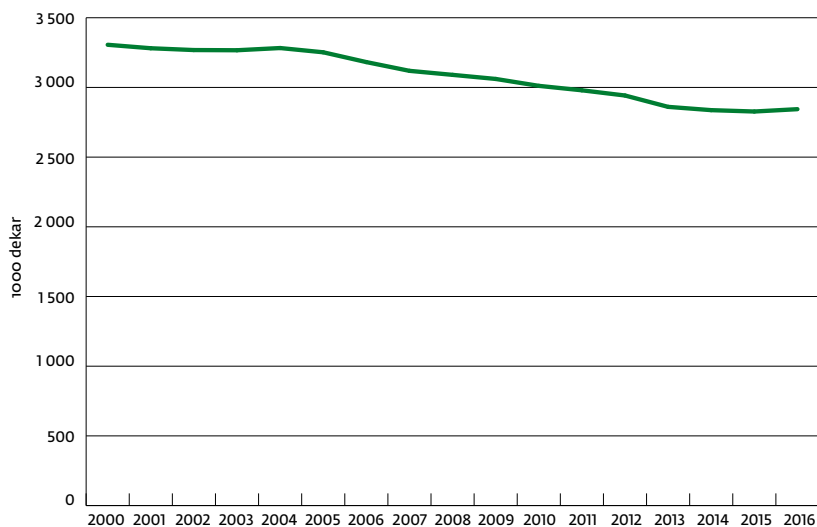

2.1 Arealet

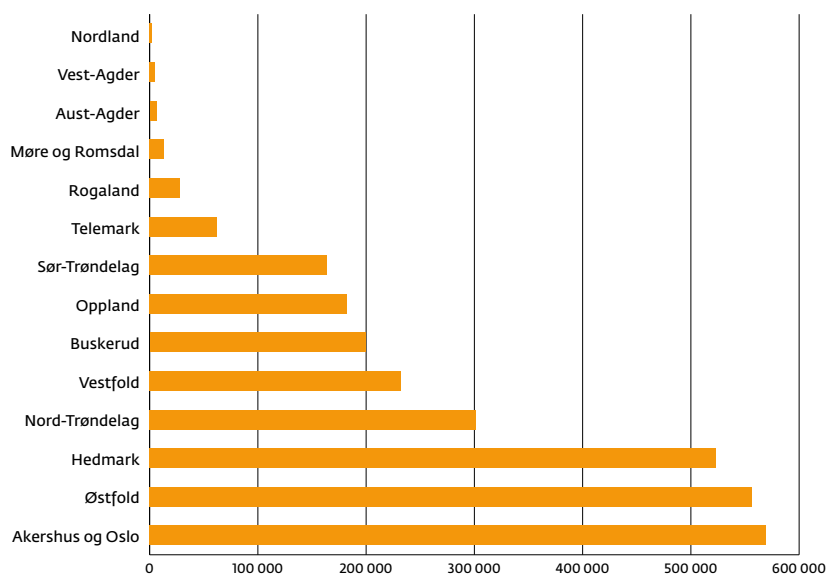
Figur 17 Jordbruksareal i drift, 2014, etter fylke (1000 dekar) og prosentvis endring i perioden 2000 - 2016 (høyre akse).
 Kilde: SSB og AgriAnalyse

I 1939 hadde Norge 11 millioner dekar jordbruksareal i drift, mens det i 2016 var 9,8 millioner dekar jordbruksareal i drift. Norsk jordbruksareal har falt med litt under fem prosent i landsmålestokk siden år 2000, med særlig stort fall i Sør-Vest og i Nord-Norge. Rogaland representerer et unntak der jordbruksarealet har økt med 3 prosent. (Noe av arealendringene kan skyldes overgang til GPS-målinger).

Norsk kornareal har falt med 14 prosent fra 2001 til 2016, men det skjedde en utflating i nedlegging av arealet fra 2015 til 2016. Noe av arealet har gått ut av produksjon og noe areal har gått over fra å brukes til kornproduksjon til å brukes til grasproduksjon. Fra i fjor til i år har det skjedd en utflating, men det er for tidlig å si om dette er en varig trend, eller som resultat av at 2015 var rekordår for norsk kornproduksjon.

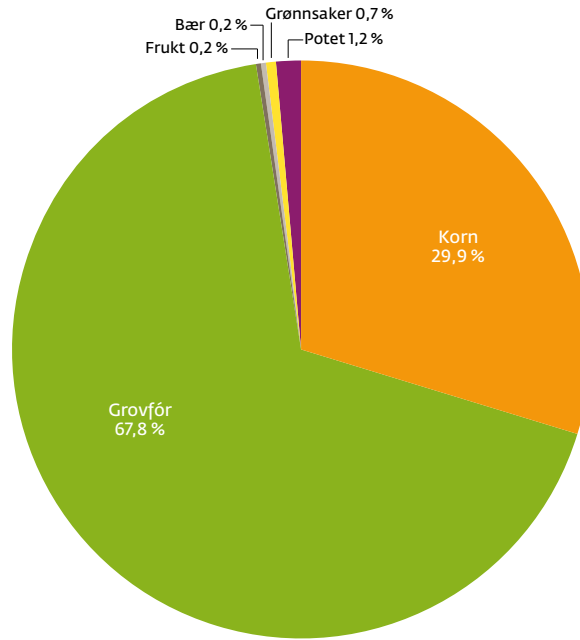
Figur 18 Utvikling i kornareal i Norge fra 2000 til 2016. Kilde: SSB

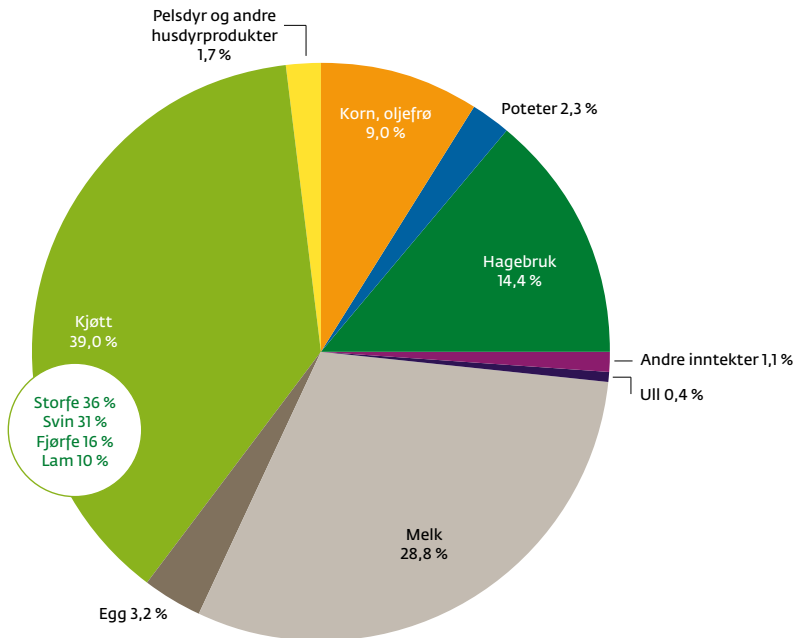
Korndyrking er i hovedsak knyttet til Oslo og Akershus, Østfold, Hedmark og Nord-Trøndelag. Kornarealet har falt i alle fylker med unntak av i Sør-Trøndelag i perioden 2001 til 2016. Størst nedgang er det i Hedmark fylke hvor om lag 67 000 dekar kornareal som har gått ut av produksjon.

Figur 19 Areal av korn i 1000 dekar fordelt på fylker i 2016. Kilde: SSB

Norsk jordbruksareal brukes i hovedsak til fôr til husdyr, hvor 68 prosent er grovfôr mens 30 prosent er korn. Om lag 20 prosent av kornet går til matkorn, men det varierer fra år til år avhengig av blant annet værforhold under innhøsting. Areal brukt til korn, poteter og frukt har falt, mens areal brukt til grønnsaker har økt fra 2005 til 2015.

Figur 20 Arealfordeling av vekster i Norge, 2016. Kilde SSB

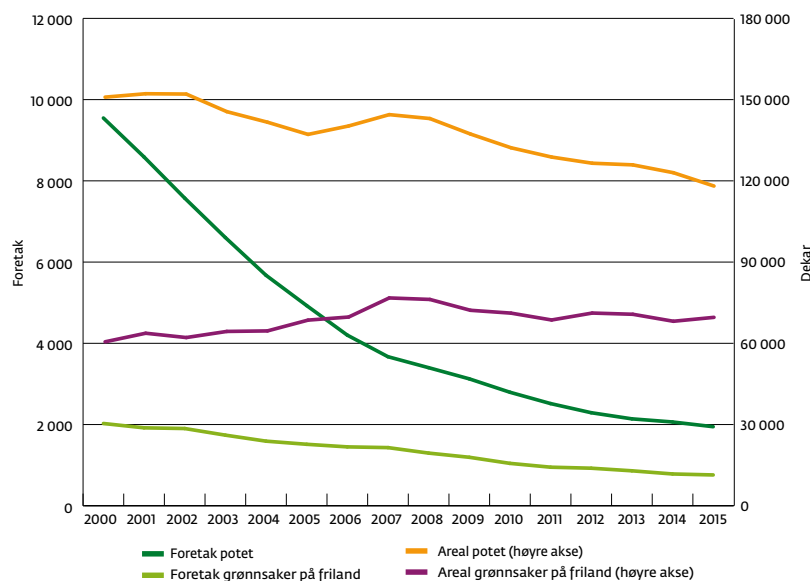

Melk og kjøttproduksjon er kjernen i norsk jordbruksproduksjon, med sine om lag 70 prosent av total jordbruksproduksjon målt i omsetning. Frukt og grønt samt korn, utgjør den andre bærebjelken i norsk jordbruk.

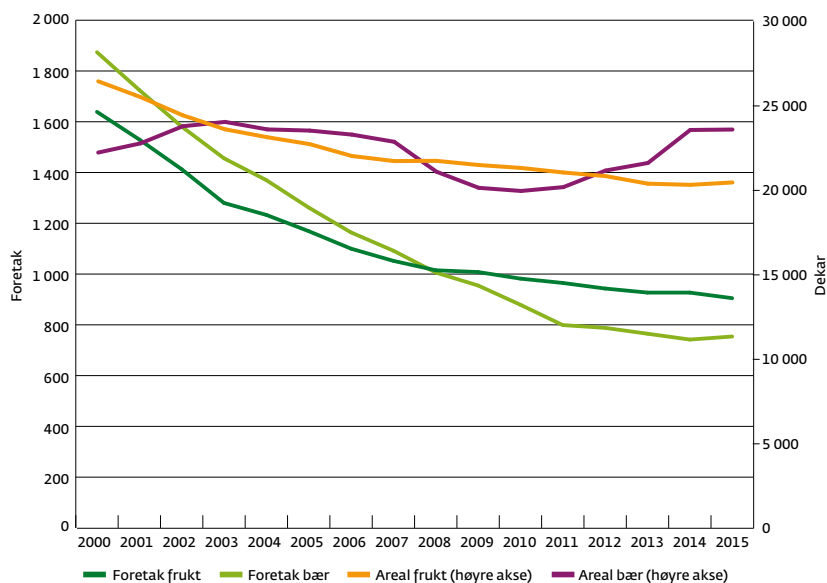
Figur 21 Totalinntektene (produksjonsinntekter og tilskudd) fordelt på produksjoner 2016. Kilde: Totalkalkylen for landbruket.

Arealet med potetproduksjon viser nedgang på 22 prosent fra år 2000 til 2015, mens areal brukt til grønnsaksproduksjon har økt med 15 prosent i samme periode. Gjennomsnittsareal per gårdsdrift med grønnsaker har økt fra 30 dekar i 2000 til 92 dekar i 2015. Tidligere var det veldig mange som hadde 1 dekar der de dyrket poteter til eget bruk. I 1999 var det 10260 bruk som hadde poteter. 7831 av disse hadde under 10 dekar. I 2005 var det 4929 bruk med poteter, herav 3198 under 10 dekar. 2010: 2795 bruk med poteter, herav 1024 under 10 dekar. I dag 1947 bruk med poteter, herav 949 under 10 dekar. De som driver med poteter som næring har blitt vesentlig større. Det krever dyre maskiner og lager. Snittstørrelsen på de over 10 dekar er nå 116 dekar, mot 76 dekar i 2005 og 55 dekar i 1999.

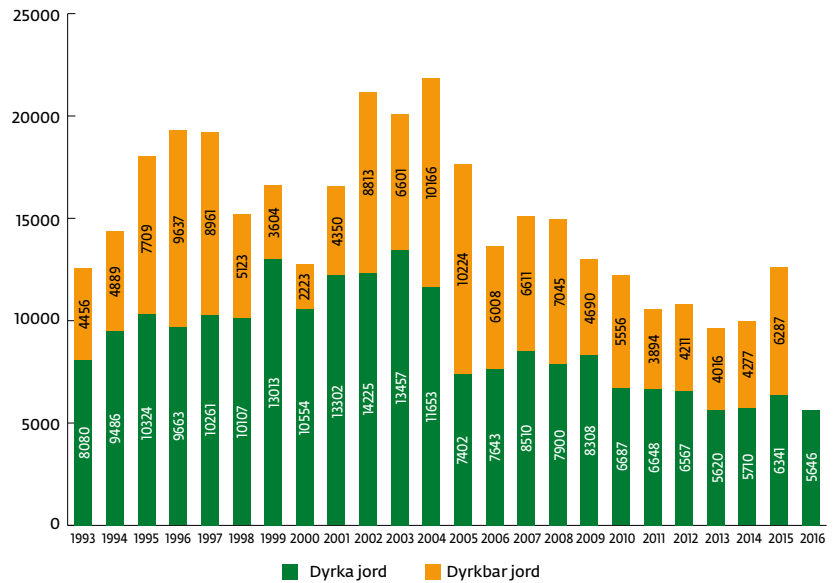
Figur 22 Antall jordbruksbedrifter med grønnsaker og antall dekar med grønnsaker og poteter fra 2000 til 2015. Kilde: Resultatkontrollen

Figur 23 Antall jordbruksbedrifter med frukt og bær samt antall dekar fra 2000 til 2015. Kilde: Landbruksdirektoratet

Arealet for frukt har stabilisert seg på om lag 20 000 dekar. Det har også antall foretak med frukt. Arealet for bær har økt med en prosent fra 2014 til 2015, samtidig som antall foretak med bær har gått ned med 2,5 prosent i samme periode.

Omdisponering av dyrka og dyrkbar mark har variert fra 23038 i 2002 til 9 636 i 2013. Omdisponert dyrka jord og dyrkbar jord økte til 12 628 dekar fra 2014 til 2015.

Figur 24 Omdisponering av dyrka og dyrkbar mark fra 1993 til 2016. 2016 er hentet fra Nationen og er foreløpigetall. Kilde: Landbruksdirektoratet og SSB/KOSTRA

På fylkesnivå ser vi betydelig utflating når det gjelder endring i jordbruksareal per jordbruksbedrift. Særlig i Agderfylkene, Hordaland og Oppland tyder det på at stordriftsfordelen er i ferd med å være tatt ut for enkeltbruk.

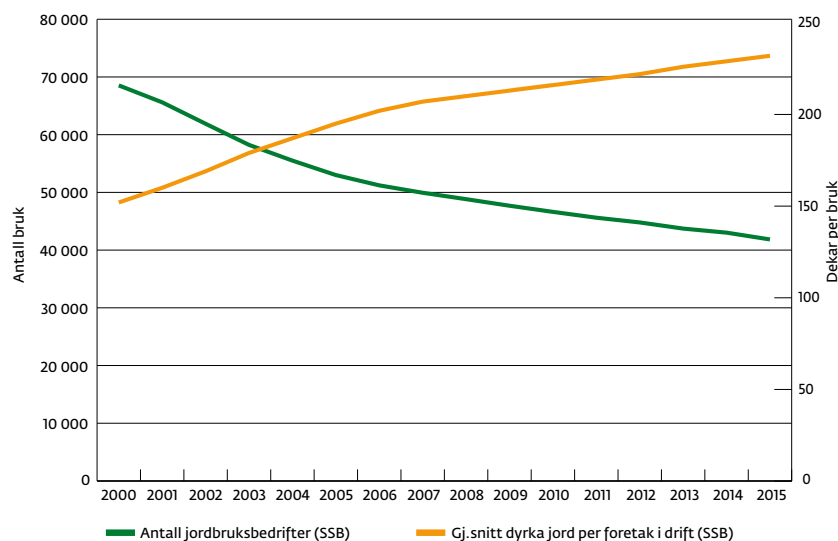
	Endring 2000-2006	Endring 2007-2016	Andring 2000-2016
Østfold	23 %	16 %	45 %
Akershus	20 %	16 %	42 %
Oslo	28 %	-20 %	24 %
Hedmark	29 %	22 %	62 %
Oppland	23 %	14 %	42 %
Buskerud	34 %	12 %	56 %
Vestfold	25 %	17 %	51 %
Telemark	37 %	11 %	57 %
Aust-Agder	46 %	3 %	52 %
Vest-Agder	45 %	4 %	53 %
Rogaland	23 %	16 %	46 %
Hordaland	36 %	4 %	43 %
Sogn og Fjordane	33 %	11 %	52 %
Møre og Romsdal	34 %	13 %	56 %
Sør-Trøndelag	31 %	16 %	55 %
Nord-Trøndelag	27 %	20 %	53 %
Nordland	36 %	14 %	60 %
Troms	42 %	24 %	82 %
Finnmark	42 %	15 %	68 %
Hele landet	30 %	14 %	53 %

Tabell 4 Endring i jordbruksareal per jordbruksbedrift fordelt på fylke for perioden 2000-2016. Kilde: Jordbruksdirektoratet

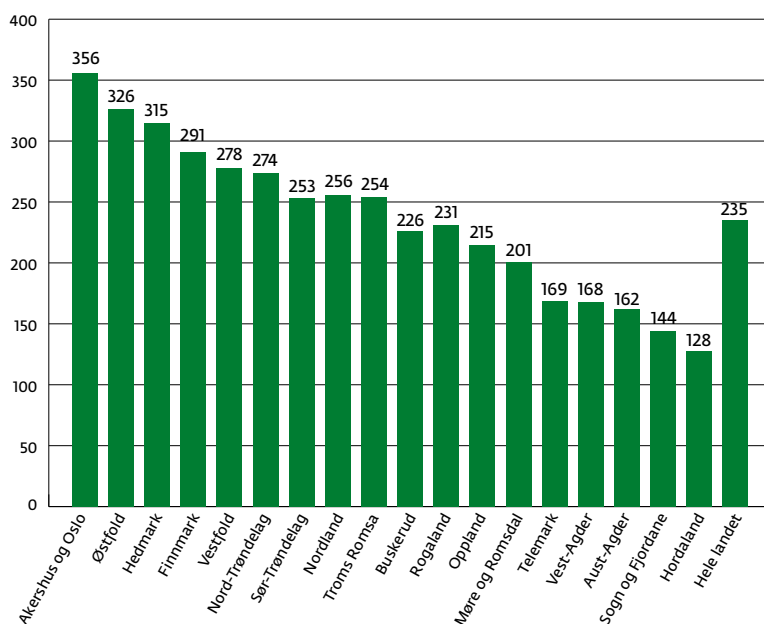

2.2 Struktur

Det kan se ut som om avgangen av bruk avtar og at gjennomsnittlig areal dekar per bruk ikke øker like raskt som tidligere år.

Figur 25 Antall bruk og gjennomsnittlig areal per bruk for perioden 2000 til 2015. Kilde: SSB

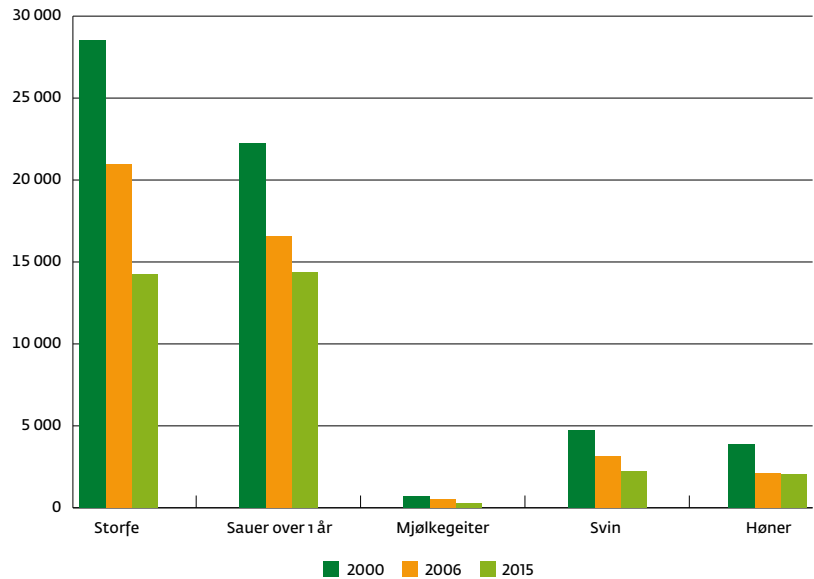

Figur 26 Gjennomsnittlig jordbruksareal per jordbruksbedrift i 2015 fordelt på fylker. Kilde: SSB

Ikke overraskende ligger de største brukene målt i dekar per jordbruksbedrift på Østlandet, mens de minste brukene ligger på Sørlandet og Vestlandet.

2.4 Animalsk produksjon

Antall bruk med husdyr har falt særlig mye blant storfeprodusenter, til tross for at det har vært noen nyetableringer med ammekuproduksjon. Det har blitt færre søyer og færre melkegeit, mens det har blitt flere svin på tross av perioder med overproduksjon av svinekjøtt. Antallet høner har holdt seg stabilt fra 2006 til 2015.

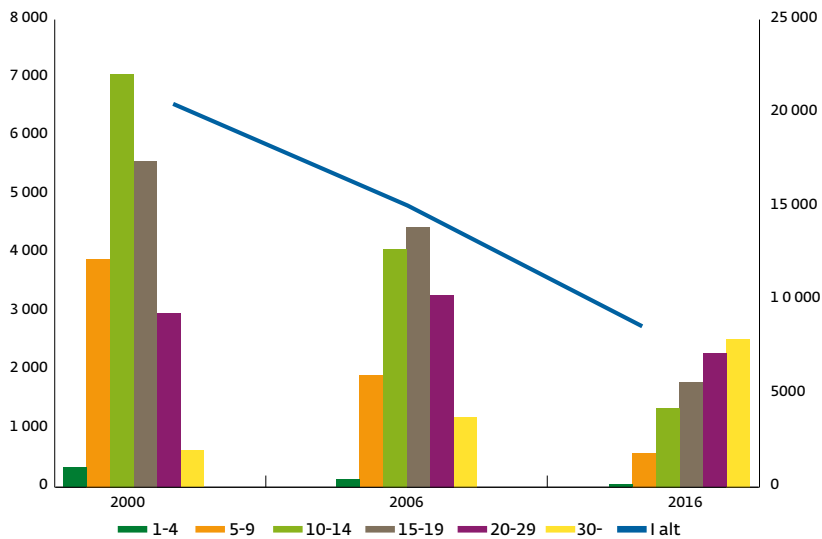
Figur 27 Jordbruksforetak med husdyr i 2000, 2006 og 2015. Kilde SSB

Strukturendringen i husdyrproduksjonen fortsetter. Gjennomsnittlig antall melkekyr per bruk har økt fra 14 i år 2000 til 26 i år 2015. Størst økning er det på antall avlssvin per bruk, med en økning på 173 prosent fra år 2000 til år 2015.

	2000	2007	2015
Storfe i alt	35	46	60
Kyr i alt	14	18	23
Mjølkekyr	14	19	26
Ammekyr	7	12	16
Sauer over 1 år	43	56	64
Mjølkegeiter	72	83	111
Alssvin	31	57	83
Slaktesvin	92	174	235
Høner	851	1 885	2102

Tabell 5 Gjennomsnittlig antall husdyr per bedrift i 2000, 2007 og 2015.

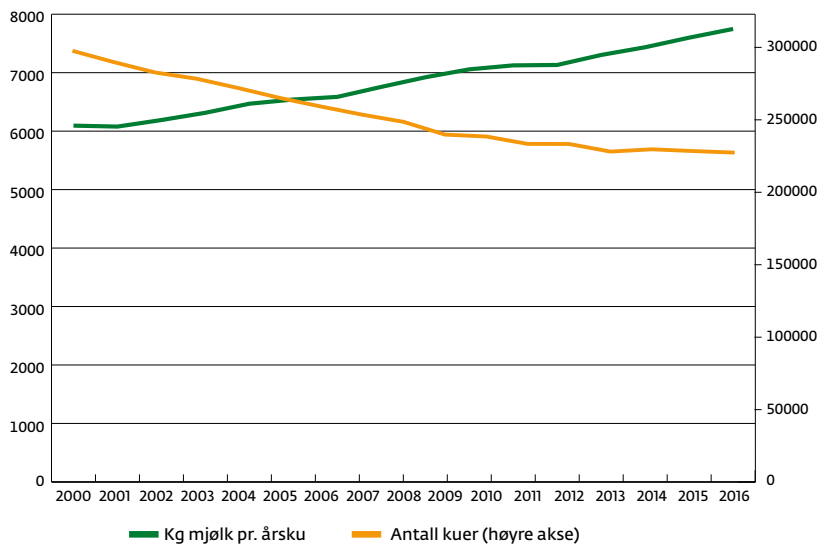
Kilde: SSB

Antall melkebruk er mer enn halvert siden 2000. Alle bruksstørrelser unntatt de med over 30 melkekyr, har avtatt. Det er rundt 50 bruk igjen med færre enn 5 melkekyr i snitt i fjøset.

Figur 28 Antall jordbruksbedrifter med melkekyr (høyre akse), og antall bruk fordelt på størrelse målt i gjennomsnittlig antall kyr per bruk.

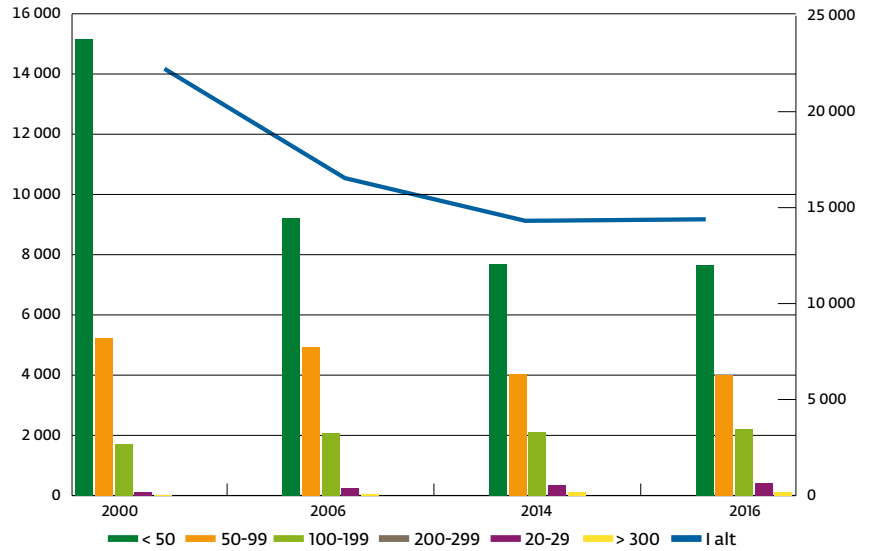
Kilde: Resultatkontrollen

Avdråttan per ku fortsetter å øke, og antallet melkekyr faller. Produsert volum opprettholdes som følge av at gjennomsnittlig avdrått per ku øker i takt med at antallet melkekyr faller.

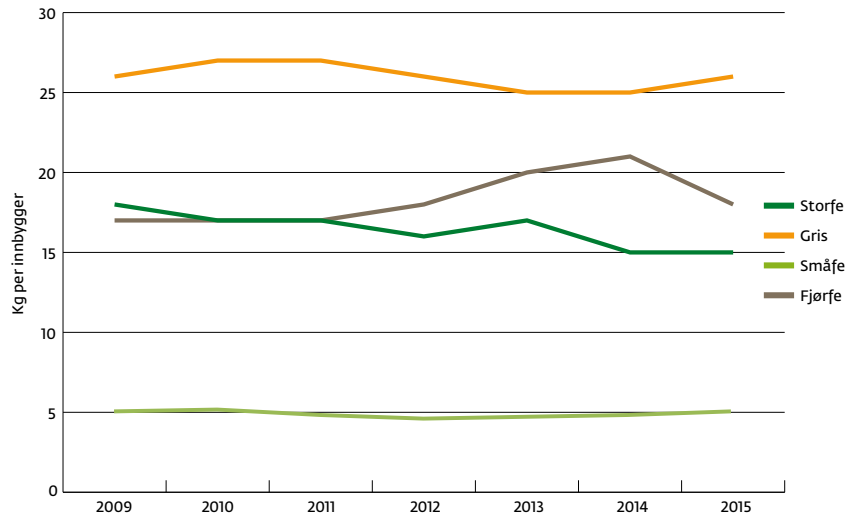
Figur 29 Antall kilo melk per ku i gjennomsnitt (TINE rådgivning), og antall melkekyr (SSB).

Antall bruk med sau har gått ned med fra 2014 til 2015 har antallet sauebruk stabilisert seg på rundt 14 300 bruk. Det er flest bruk med under 50 vinterfôra sau, og det ser ut som om antallet bruk i denne kategorien er stabilt.

Figur 30 Andel jordbruksbedrifter med sau etter antall vinterfôra sau, og antall jordbruksbedrifter med vinterfôra sau. (Resultatkontrollen)

Fjørfeproduksjonen har falt og svinekjøtt øker noe, mens de andre kjøttslagene ser ut til å flate ut i produsert antall kilo per innbygger.

Figur 31 Norsk kjøttproduksjon per capita. (Animalia, kjøttets tilstand)

Kraftfôrbasert husdyrhold er særlig knyttet til Østfold og Vestfold, Hedmark, Rogaland og Trøndelag. Det har blitt færre melkekyr og slaktekyllinger, mens det har blitt noe flere ammekyr og melkegeiter.

	Mjølkekyr	Ammekyr	Vinterføra sauer (i 1000)	Mjølkegeiter	Slaktesvin (i 1000)	Slaktekyllinger (i 1000)
Østfold	4 845	2 595	8	-	113	11 766
Akershus og Oslo	4 186	3 392	13	-	61	1 594
Hedmark	13 098	9 654	58	1 436	215	12 754
Oppland	26 529	12 613	127	3 650	112	671
Buskerud	4 610	5 307	50	1 756	15	478
Vestfold	2 436	3 027	7	-	115	1 856
Telemark	2 088	2 923	25	1 897	23	207
Aust-Agder	1 960	1 753	16	-	11	20
Vest-Agder	5 204	3 110	28	-	14	444
Rogaland	39 532	10 469	234	1 476	465	17 593
Hordaland	11 159	2 622	112	2 458	31	176
Sogn og Fjordane	15 954	1 874	94	5 798	25	-
Møre og Romsdal	21 182	3 673	68	4 575	34	0
Sør-Trøndelag	22 434	4 641	77	-	31	6 828
Nord-Trøndelag	24 703	8 528	47	335	238	11 128
Nordland	15 204	5 168	99	3 226	93	-
Troms	4 542	961	53	7 834	11	-
Finnmark	2 775	79	12	-	1	-
Hele landet	222 441	82 389	1 129	-	1 608	65 514

Tabell 6. Antall husdyr per fylke. Telledago 01.01.2017

Antall sauer (voksne og lam) på utmarksbeite har gått ned med 37 prosent fra år 2000. Antall dyr det er søkt om erstatning for var rekordlavt i 2016.

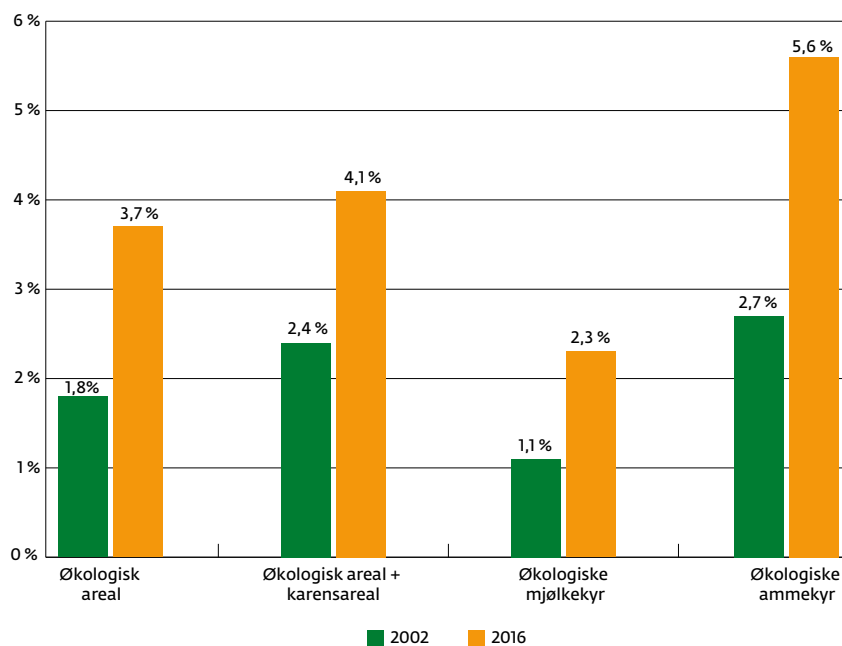
	Sauer: Voksne og lam på utmarksbeite	Totaltap i besetninger som har søkt rovvilterstatning	Omsøkt tapt til rovvilt	Erstattet tap	Erstatningsbeløp (mill. kr)
2000	2 010 412	51 580	47147	31 482	47,1
2001	2 036 494	49 405	44874	29 755	42,9
2002	2 082 015	54 762	49802	31 555	44,7
2003	2 080 592	55 643	50848	31 743	50,9
2004	2 065 316	51 338	46948	30 611	51,8
2005	2 064 864	56 652	51646	32 751	54,3
2006	1 997 522	65752	60076	38510	67,0
2007	1 914 818	65252	59752	39842	77,7
2008	1 900 171	58879	53717	32301	68,0
2009	1 943 746	61558	56108	34434	75,3
2010	1 960 228	62083	56339	32918	73,0
2011	1 941 354	57333	51738	30409	68,1
2012	1 895 155	52320	47601	26889	61,0
2013	1 892 255	55630	50836	31048	74,1
2014	1 945 389	45371	40602	23594	64,4
2015	2 010 548	40033	36036	20226	51,2
2016	2 095 359	36956	32972	17649	45,0

Tabell 7 Sauer og lam på utmarksbeite, antall dyr det er søkt om erstatning for, antall dyr det er gitt erstatning for og beløp. (Landbruksdirektoratet og rovbaser)

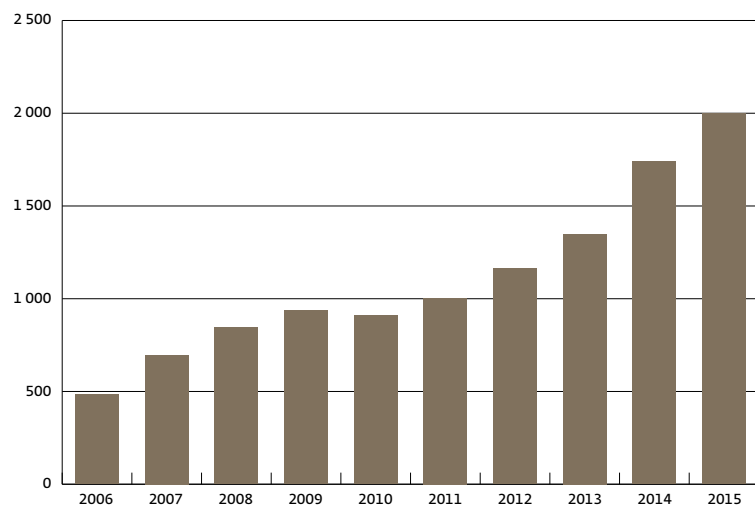
2.5 Økologisk produksjon og omsetning

De siste 13 årene har den økologisk produksjon blitt mer enn doblet, og veksten i økologisk areal inkludert karensareal har stoppet opp. Det har blitt noe færre økologiske melkekyr, men andele økologiske ammekyr er stabil.

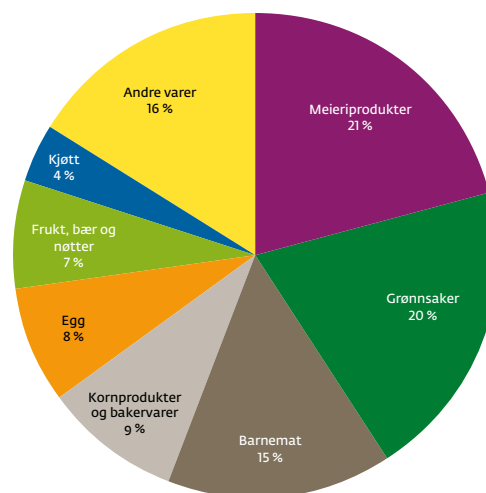
Figur 32 Andel økologisk produksjon i Norge i 2015. (Landbruksdirektoratet)

Omsetning av økologiske matvarer fortsetter å øke målt i løpende kroner. Omsetningen økte med 44 prosent fra 2006 til 2007, mens veksten har avtatt utover 2000-tallet. Sammensetningen av omsetning av økologiske matvarer har ikke endret seg vesentlig over tid.

Figur 33 Omsetning av økologisk produserte matvarer målt i millioner kroner. (Landbruksdirektoratet)

Figur 34 Omsetning av økologisk mat fordelt på produkter i 2016. (Landbruksdirektoratet)

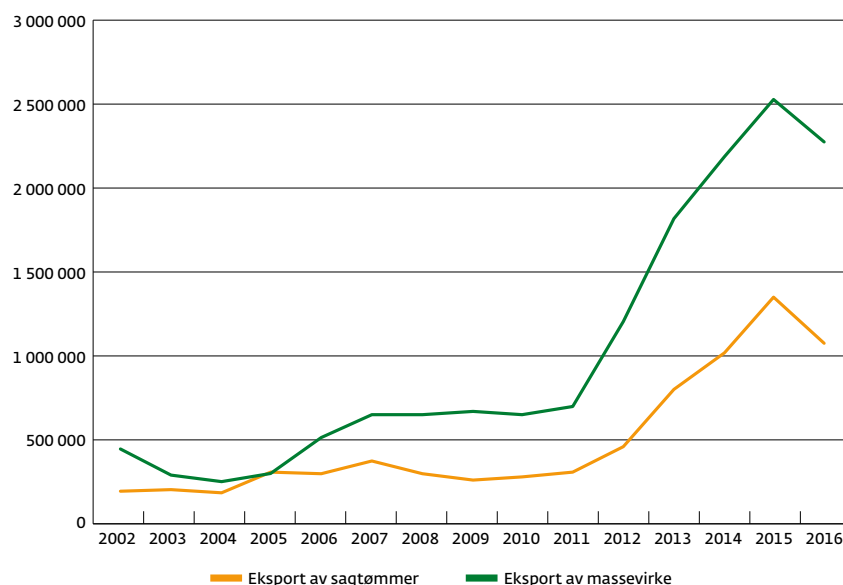
2.6 Skog

Stående kubikkmasse og årlig tilvekst av skog er basert på landskogstakseringene, siste taksering var i 2015. Kvantum avvirket for salg har økt de siste årene, mens stående kubikkmasse har økt med 35 prosent fra år 2000 til 2015.

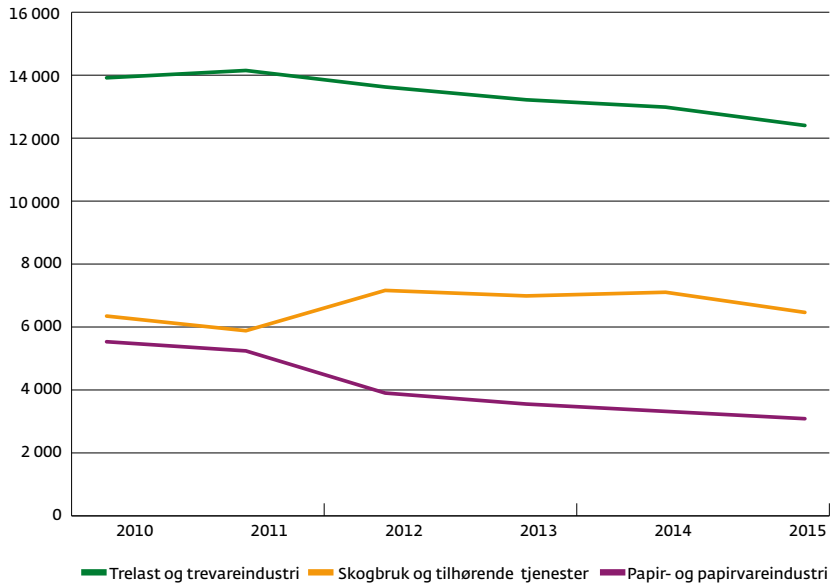
År	Stående kubikkmasse	Årlig tilvekst	Kvantum avvirket for salg	Avvirket kvantum som andel av årlig tilvekst
2000	697 998	23 488	8 156	35 %
2001	691 942	23 343	8 396	36 %
2002	685 885	23 197	8 051	35 %
2003	704 487	23 997	7 698	32 %
2004	720 789	25 540	8 182	32 %
2005	735 610	25 674	9 067	35 %
2006	747 945	25 526	7 282	29 %
2007	764 952	25 262	8 212	33 %
2008	783 982	24 897	8 070	32 %
2009	822 569	24 839	6 631	27 %
2010	842 419	24 606	8 322	34 %
2011	877 731	24 942	8 506	34 %
2012	894 133	25 274	8 787	35 %
2013	911 711	25 598	8 889	35 %
2014	929 393	25 912	9 808	38 %
2015	941 659	26 120	10 113	39 %

Tabell 8 Utvikling i stående kubikkmasse i norske skoger, årlig tilvekst og kvantum avvirket for salg. (SSB)

Eksport av papir, og papp fortsetter å falle, mens eksport av rundtømmer er har økt med 60 prosent fra år 2013 til 2015.

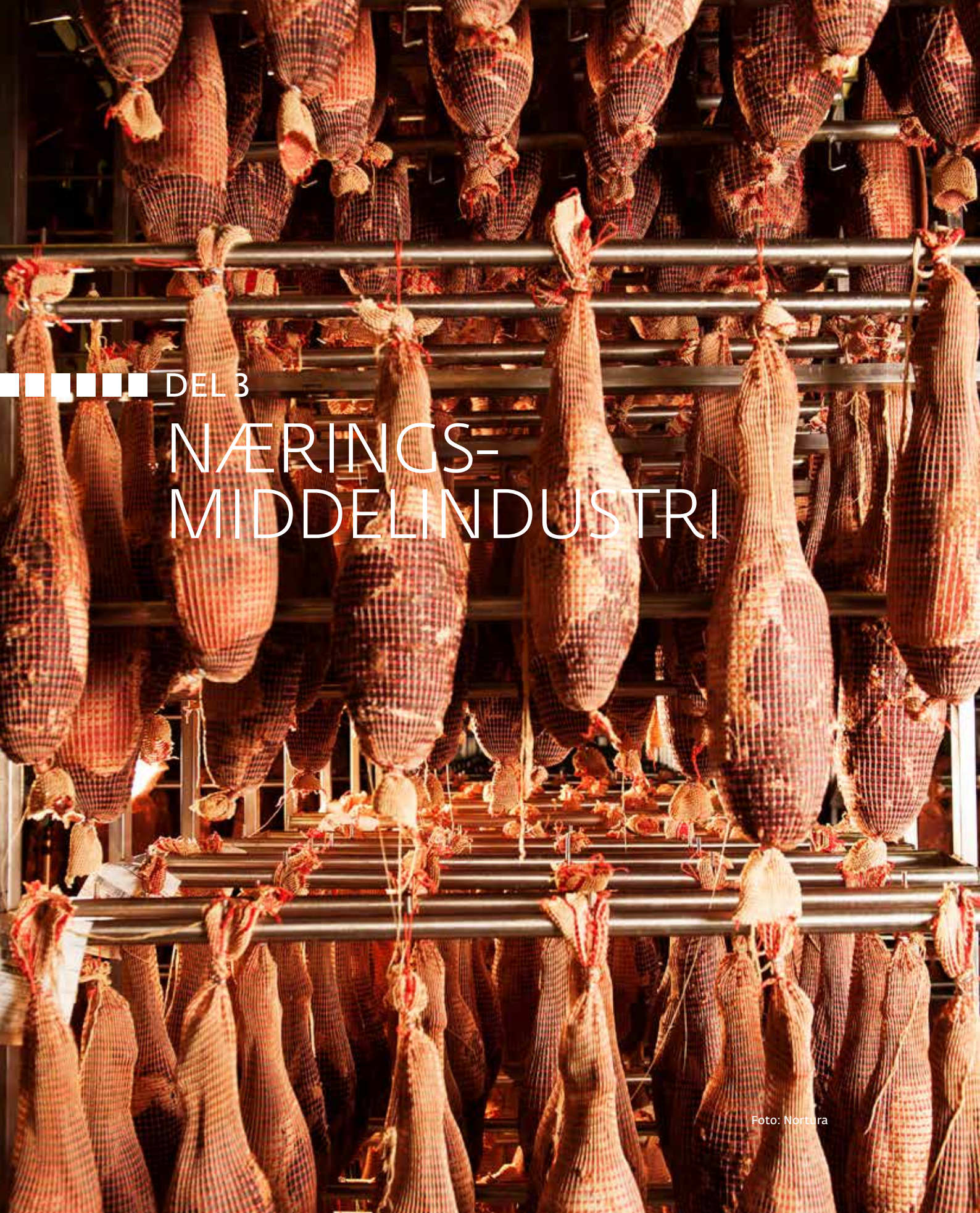
Figur 35 Eksport av tømmer fra år 2002 til 2016. Kilde: SSB og Norges Skogeiere

Figur 36 Antall sysselsatte i skogbruk og industri basert på bostedskommune. (SSB)

Figur 37 Prisutvikling for tømmer fra 2000 til 2016. (SSB)

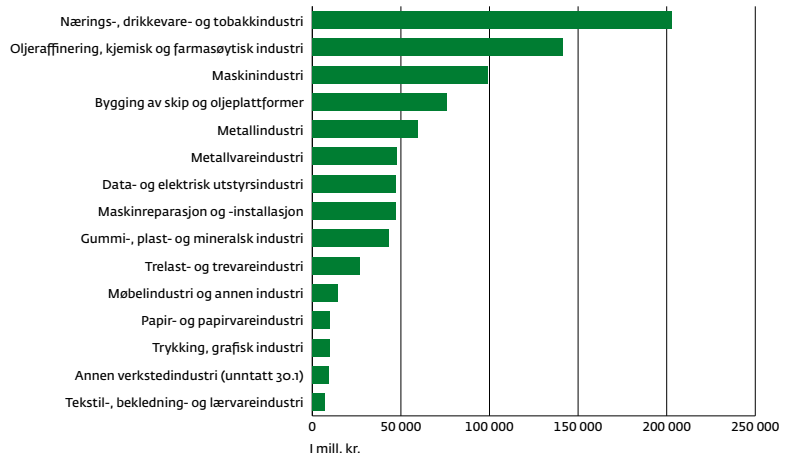
DEL 3

NÆRINGS- MIDDELINDUSTRI

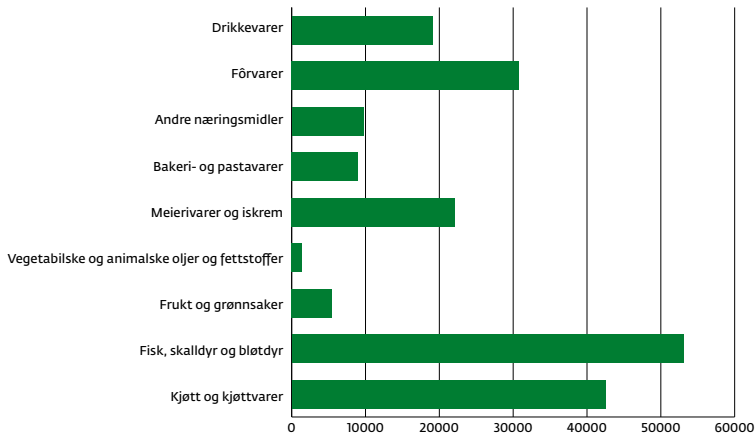
3.1 Økonomi og inntjening

Næringsmiddelindustrien er den største industrigren målt i omsetning i nominelle kroner. Oljeprisfallet i 2014 har en tydelig effekt på petroleumsindustrien. Næringsmiddelindustrien utgjorde om lag en fjerdedel av all industriproduksjon i Norge i 2014.

Innenfor de enkelte sektorer av næringsmiddelindustrien utgjør fiskerisektoren den største når det gjelder omsetning mens kjøtt følger like etter. I 2014 hadde norsk matindustri en samlet produksjonsverdi på 203 milliarder kroner.

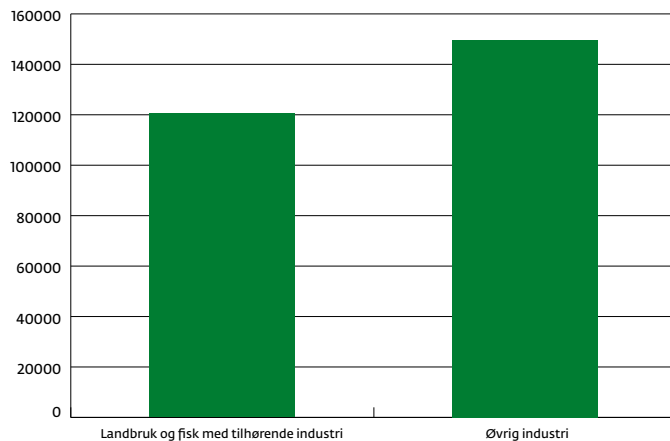
Figur 38 Omsetning i industrien i 2014. (SSB)

Det er produksjon, bearbeidning og konservering av kjøtt og kjøttarer som sysselsetter flest mennesker i næringsmiddelindustrien, og sysselsettingen i denne industrien har vært relativt stabil over de siste trettien årene.

Figur 39 Omsetning i næringsmiddelindustrien i 2014 i millioner kr. (SSB)

Jordbruk og næringsmiddelindustri sysselsetter flere enn utvinning av olje og gass inkludert petroleumsindustrien.

Figur 40 Antall sysselsatte basert på bosted og næring i 2015. (SSB)

Antall sysselsatte	1999	2015	Endring fra 1999
Produksjon, bearbeiding og konservering av kjøtt og kjøttvarer	12 106	10 940	-9,6 %
Bearbeiding og konservering av fisk og fiskevarer	12 910	9 786	-24,2 %
Bearbeiding og konservering av frukt og grønnsaker	1 494	1 525	2,1 %
Produksjon av vegetabiliske og animalske oljer og fettstoffer	658	592	-10,0 %
Produksjon av meierivarer og iskrem	5 748	6 323	10,0 %
Produksjon av kornvarer, stivelse og stivelsesprodukter	713	641	-10,1 %
Produksjon av fôr	1 866	2 333	25,0 %
Produksjon av andre næringsmidler	12 698	11 315	-10,9 %
Totalt	48 193	43 455	-9,8 %

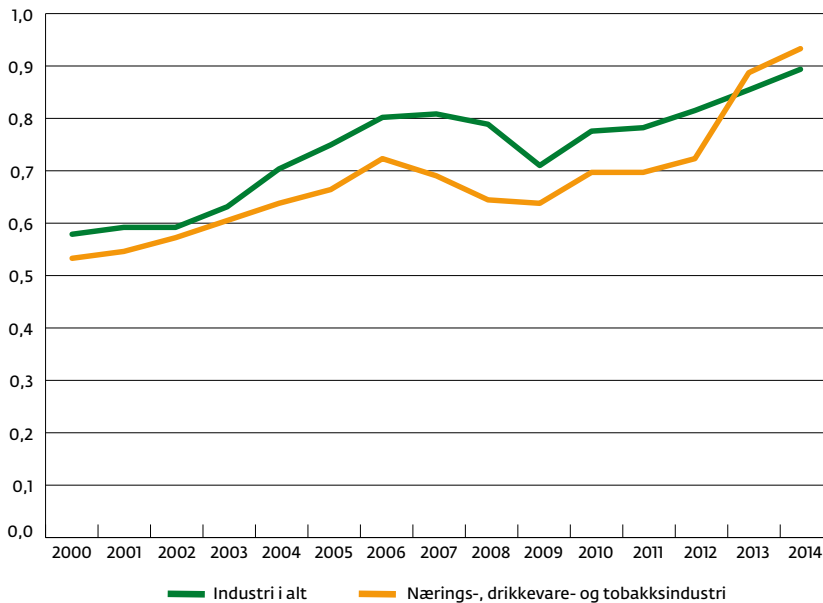
Tabell 9 Utvikling i antall sysselsatte i næringsmiddelindustri etter sektor fra 1999 til 2015. (SSB)

Det er flest sysselsatte i produksjon, bearbeiding og konservering av kjøtt og kjøttvarer. I gruppen produksjon av andre næringsmidler inngår bakeri og pastavarer, en bransje som sysselsetter om lag 8 400 personer. Det er i bearbeiding av fisk og fiskevarer at sysselsettingen har falt mest, mens det er i fôrproduksjon sysselsettingen har økt mest fra år 1999.

	Jordbruk og landbasert næringsmiddelindustri	Fiske, fangst, akvakultur og havbasert næringsmiddelindustri	Skogbruk, tre og papirindustri	Annen industri
Østfold	24	1	11	64
Akershus	23	0	4	74
Oslo	30	1	1	67
Hedmark	30	1	26	43
Oppland	19	1	14	66
Buskerud	9	0	6	85
Vestfold	21	1	6	72
Telemark	7	0	5	88
Aust-Agder	10	0	14	75
Vest-Agder	7	1	9	83
Rogaland	17	2	5	77
Hordaland	11	4	3	82
Sogn og Fjordane	17	7	8	68
Møre og Romsdal	7	9	3	81
Sør-Trøndelag	26	9	9	56
Nord-Trøndelag	22	4	18	56
Nordland	10	23	7	59
Troms	29	23	4	44
Finnmark	12	51	2	36

Tabell 10 Bedrifter og sysselsatte i industri, etter næring (SN2007) fordelt på fylker for 2014.

Tabell 9 viser andelen sysselsatte i primærnæringssektoren i forhold til annen industri fordelt på fylker. I Finnmark utgjør industrisysselsettingen basert på fiske, fangst og akvakultur over 50 prosent av all industrisysselsetting i fylket. Om lag 30 prosent av industrisysselsettingen i Oslo er i jordbruk og jordbruksbasert næringsmiddelindustri.

Figur 41 Bearbeidingsverdi per sysselsatt for industri og næringsmiddelindustri.
Kilde; SSB

Bearbeidingsverdi per sysselsatt i nærings- og nytelsesmiddelindustrien følger øvrig industri.

Sju av de 40 største bedriftene i Norge er knyttet til verdikjeden for mat. Tre av disse er dagligvarehandel, og fire er næringsmiddelindustri, de klart største innen mat og drikke.

Firmanavn	Rangering	Omsetning	Ansatte	Driftsresultat
Statoil	1	482 800	21 581	14 900
Telenor	2	128 175	38 000	22 761
Yara International	3	111 897	12 883	14 104
Norsk Hydro	4	88 667	13 263	8 258
DNB	5	79 268	11 840	34 083
NorgesGruppen	6	76 224	14 337	3 170
Reitangruppen	7	62 284	5 094	3 426
KLP	8	58 302	939	26 588
Sapa	9	55 397	23 500	528
Statkraft	10	53 094	4 170	3 814
Coop Norge	12	42 675	4 214	-1 062
Orkla	16	33 198	14 670	3 107
Marine Harvest Norway	22	27 881	12 454	3 093
Tine Gruppen	32	22 241	5 362	1 678
Nortura	33	22 218	5 353	437
Bama-Gruppen	41	15 446	2 575	648
Austevoll Seafood	43	15 240	4 026	1 633
Lerøy Seafood Group	50	13 485	2 527	1 568
Felleskjøpet Agri	51	13 387	1 650	579
Norske Skog	63	11 538	2 557	-164
Moelven Industrier	76	9 690	3 426	215
Fatland	169	3 892	600	100
Felleskjøpet Rogaland Agder	254	2 757	430	107
Gartnerhallen	303	2 230	12	-3

Tabell 11 En fjerdedel av Norges 500 største bedrifter i 2015. (Hegnar.no)

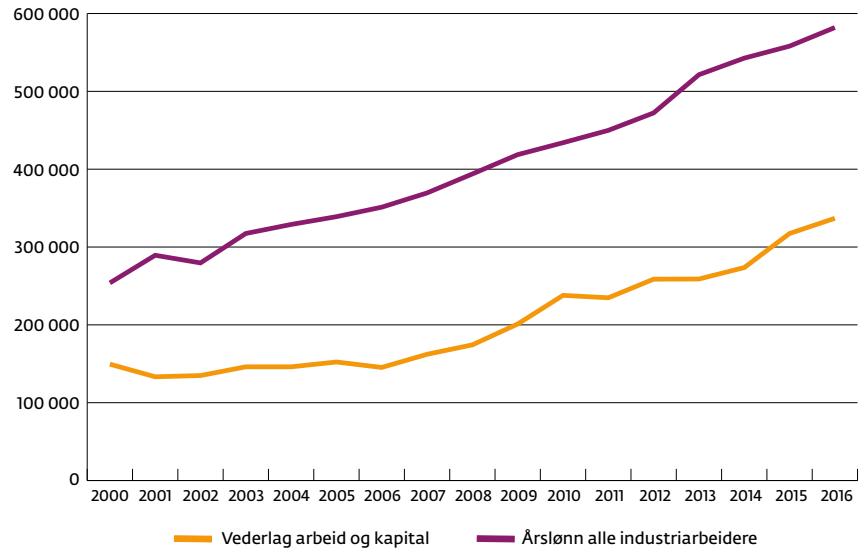
DEL 4

LANDBRUK I SAMFUNNET

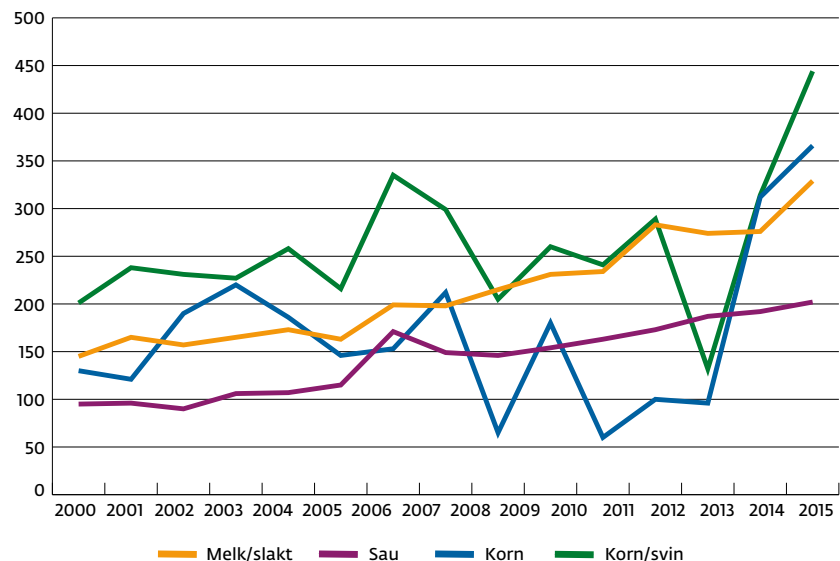
4.1 Omsetning og inntekt

Inntekten for et årsverk i landbruket ligger om lag 244 000 kroner under gjennomsnittet for industriarbeiderne for 2015.

Figur 42 Vederlag til arbeid og kapital i landbruket samt gjennomsnittlig industriarbeiderlønn. (Budsjettnemda og det tekniske beregningsutvalg)

Basert på de siste årene er det kombinasjonen melk/slakt som gir høyeste vederlag til arbeid og kapital. I 2014 var det korn og kombinasjonen korn/svin som ga størst vederlag til arbeid og kapital i jordbruket. Inntekt fra korn varierer mye fra år til år, mens fra 2013 har det vist en oppadgående trend.

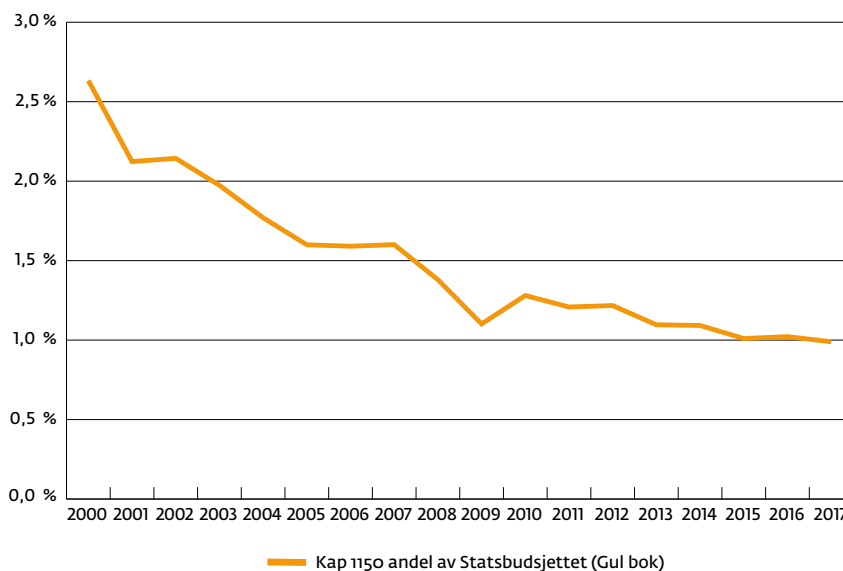

Figur 43 Vederlag til arbeid og kapital per årsverk for utvalgte produkter (nominelle kroner). (Budsjettnemda; resultatkontrollen)

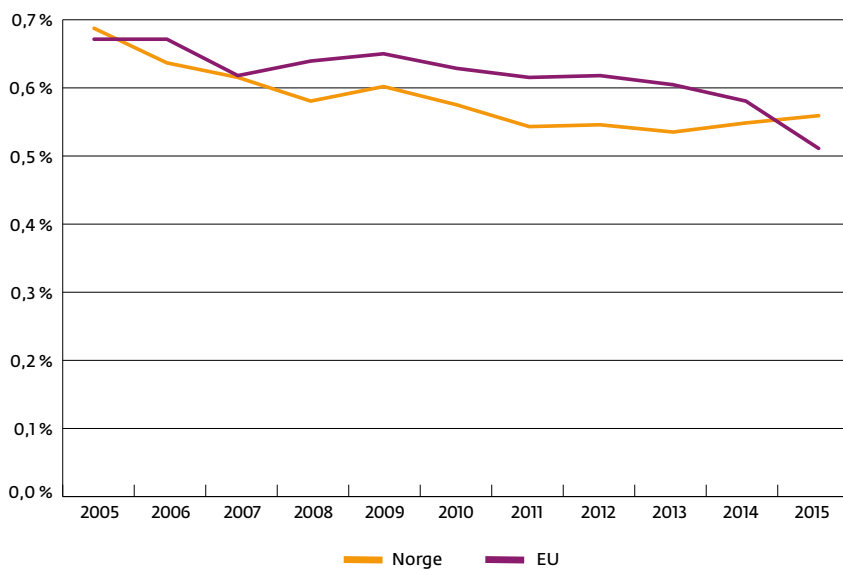
4.2 Næringsstøtte

Siden tusenårsskiftet har landbrukets andel av statsbudsjettet blitt mer enn halvert. Landbruks- og matdepartementets budsjettkapittel 1150 som utgjorde om lag 14,6 milliarder kroner. Det tilsvarer en prosent av statsbudsjettet uten Statens Pensjonsfond Utland. Statsbudsjettet for 2017 er på 1.473 milliarder kroner.

Figur 44 Statsstøtte til norsk landbruk over kapittel 1150 (årlige jordbruksoppgjør) som andel av totale utgifter for statsbudsjettet, uten statens pensjonsfond utland. (Gul bok)

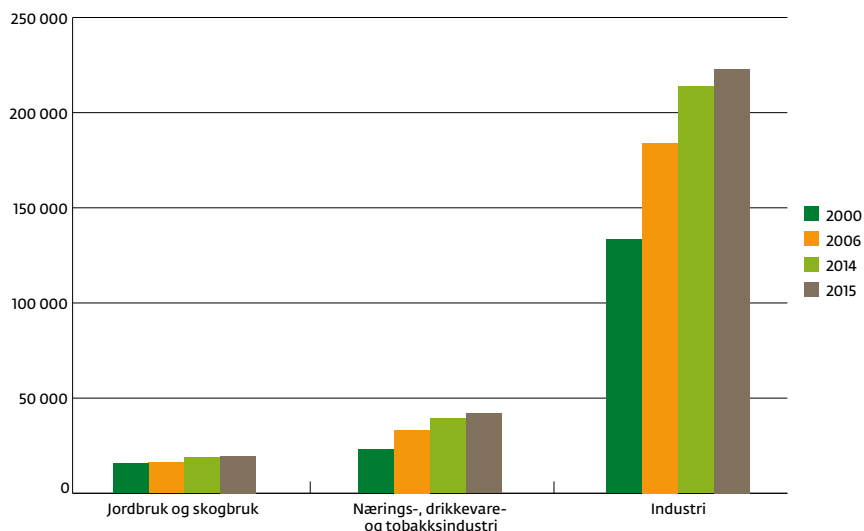
Med et raskt voksende BNP i Norge og relativt stabil støtte, har jordbruksstøtten i forhold til økonomiens størrelse blitt lavere i Norge enn i EU.

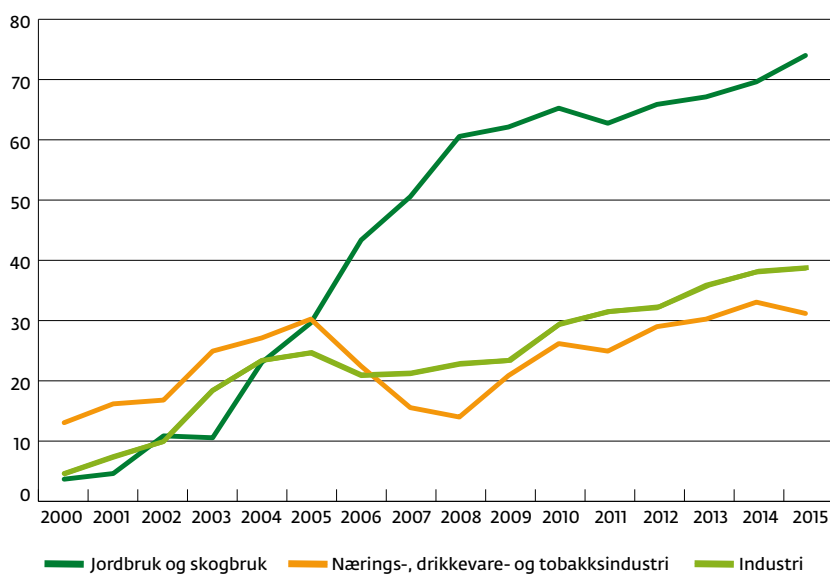
Figur 45 Støtte til landbruket i Norge og i EU som andel av BNP (uten skjermingsstøtte). OECD, Eurostat og AgriAnalyse

4.3 Produktivitet i jordbruk, skogbruk og tilhørende industri

Jordbruk, skogbruk, og næringsmiddelindustrien har økt sitt bidrag til BNP årlig fra 2000 til 2015. Industriproduksjonen i Norge er en viktig sektor for vekst i BNP.

Figur 46 Bruttoprodukt i basisverdi i løpende millioner kroner. (SSB Produksjon og inntekt etter næring)

Figur 47 Produktivitetsutvikling i jordbruk, skogbruk og næringsmiddelindustri, målt i bruttoprodukt per timeverk for perioden 2000-2015. (SSB)

Figur 44 viser produktivitsutviklingen i jordbruk, skogbruk og næringsmiddelindustri. Jordbruk og skogbruk har høyere produktivitsutvikling enn industrien, når man måler i produksjon per timeverk. Produktiviteten i landbruket skyldes at det blir færre bruk og større bruk, samtidig som produksjonen opprettholdes.

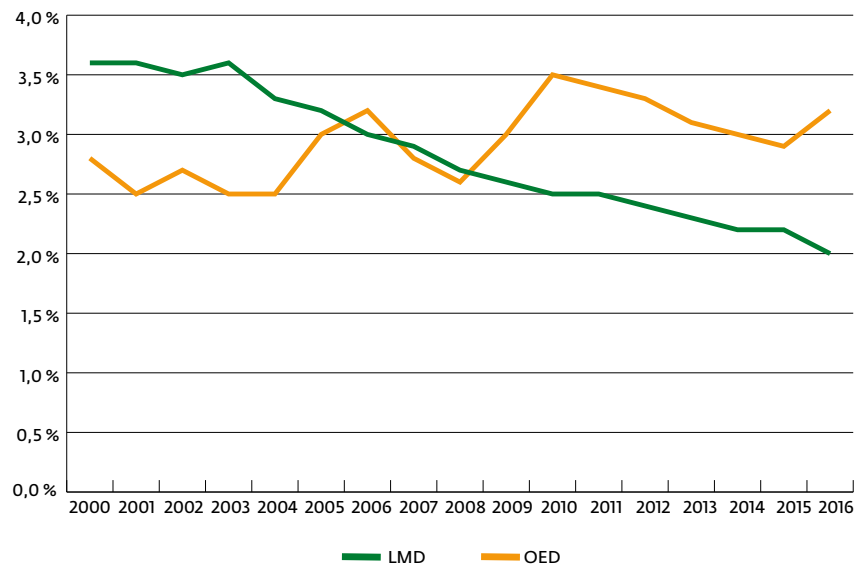
4.4 Innovasjon og FoU

Norge har som mål å bruke tre prosent av BNP på forskning og utvikling. Tabellen viser at det er et stykke igjen til målet er nådd.

År	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Land											
Danmark	2,39	2,40	2,51	2,78	3,07	2,94	2,97	3,02	3,06	2,92	2,96
Finland	3,33	3,34	3,35	3,55	3,75	3,73	3,64	3,43	3,32	3,17	2,90
Island	2,69	2,91	2,56	2,53	2,66	-	2,49	-	-	2,01	2,19
Norge	1,48	1,46	1,56	1,56	1,72	1,65	1,63	1,62	1,66	1,72	1,93
Sverige	3,39	3,50	3,26	3,50	3,42	3,22	3,22	3,28	3,30	3,15	3,26
USA	2,51	2,55	2,63	2,77	2,82	2,74	2,77	2,81	2,74	2,76	2,79
Totalt OECD	2,16	2,19	2,22	2,29	2,34	2,30	2,33	2,37	2,40	2,39	2,40
EU 28	1,67	1,70	1,70	1,77	1,84	1,84	1,88	1,92	1,92	1,95	1,95

Tabell 12 FoU-utgifter som andel av BNP. (NSD statistikkbanken)

Figuren viser at anslåtte FoU-bevilgninger fortsetter å øke i energisektoren, og fortsetter å falle i grønne næringer.

Figur 48 Anslått FoU-bevilgninger for Landbruks- og matdepartementet og Olje og Energidepartementet som andel av totale FoU-bevilgninger. (NSD statistikken)

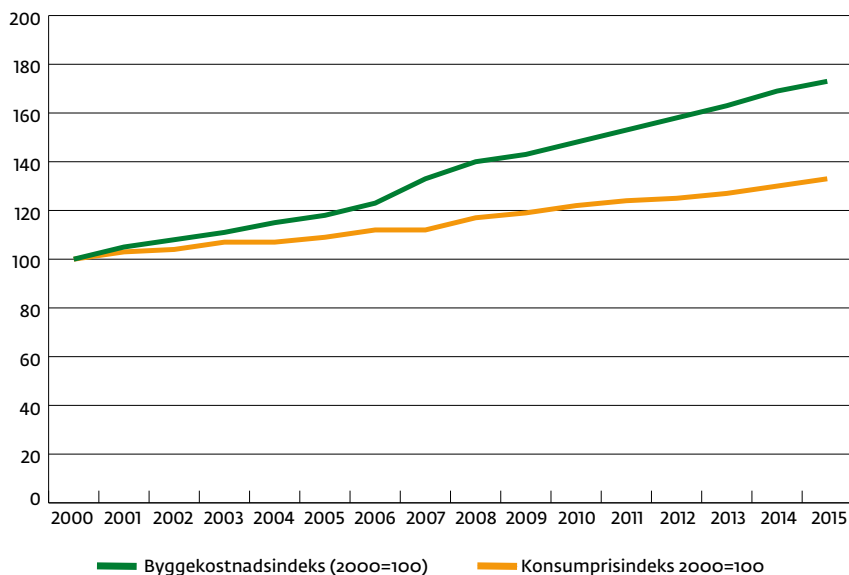
4.5 Investeringer

Første kolumnen er tilsagn om BU-tilskudd til investeringer i tradisjonelt jordbruk. Den tidligere ordningen med rentestøtte er opphevet. Av de 458,8 mill er ca 27 mill tilskudd til generasjonsskifte, resten er «vanlig» investeringsstøtte.

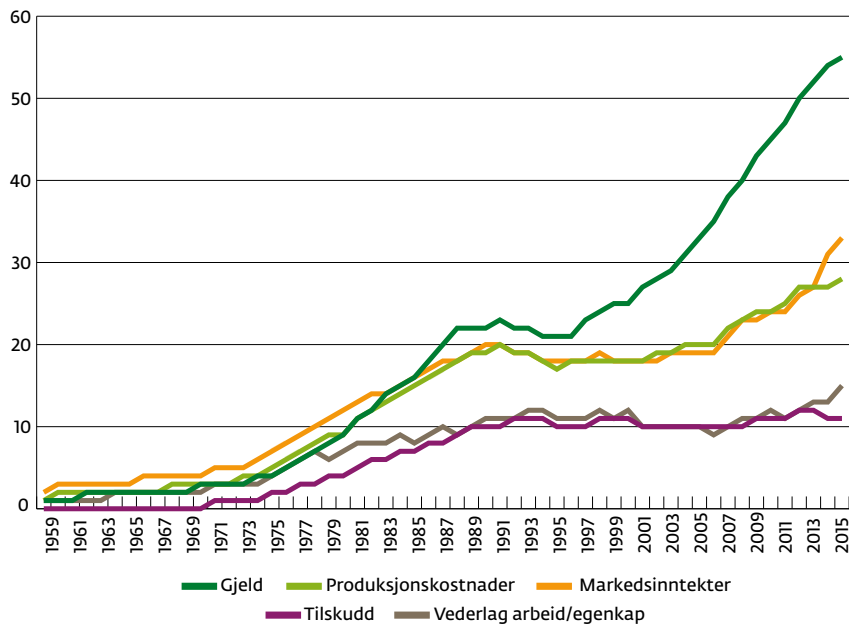
Bygdenæringer er nye produkter med basis i gården som ressurs. Det kan være støtte til mindre næringsmiddelindustri som utvikler nye matvarer i samarbeid med primærprodusenter.

Fylke	Tradisjonelt jord- og hagebruk	Bygdenæringer	Sum
Østfold	14 630 000	4 856 500	19 486 500
Akershus og Oslo	13 750 000	3 893 685	17 643 685
Hedmark	27 805 000	9 289 500	37 094 500
Oppland	37 858 684	8 215 000	46 073 684
Buskerud	20 498 100	5 517 000	26 015 100
Vestfold	11 815 000	3 759 000	15 574 000
Telemark	18 137 000	965 000	19 102 000
Aust-Agder	11 155 000	1 824 000	12 979 000
Vest-Agder	16 795 000	1 491 509	18 286 509
Rogaland	42 030 000	5 289 500	47 319 500
Hordaland	27 025 000	3 550 000	30 575 000
Sogn og Fjordane	34 716 000	5 691 000	40 407 000
Møre og Romsdal	42 662 000	2 500 500	45 162 500
Sør-Trøndelag	38 074 300	4 476 500	42 550 800
Nord-Trøndelag	39 869 000	9 917 700	49 786 700
Nordland	35 693 250	8 104 506	43 797 756
Troms	21 811 000	5 512 843	27 323 843
Finnmark	4 520 000	731 000	5 251 000
Sum	458 844 334	85 751 743	544 429 077

Tabell 13 Tilskudd til investeringer i jordbruket i 2016 i millioner kroner fordelt på fylke. (Innovasjon Norge)

Figur 49 Byggekostnadsindeks for eneboliger og konsumprisindeksen. (SSB)

Gjelden øker for bonden i likhet med for samfunnet generelt. I 2013-2015 var markedsinntektene noe høyere enn produksjonskostnadene. Samtidig gikk tilskuddet til bonden noen ned.

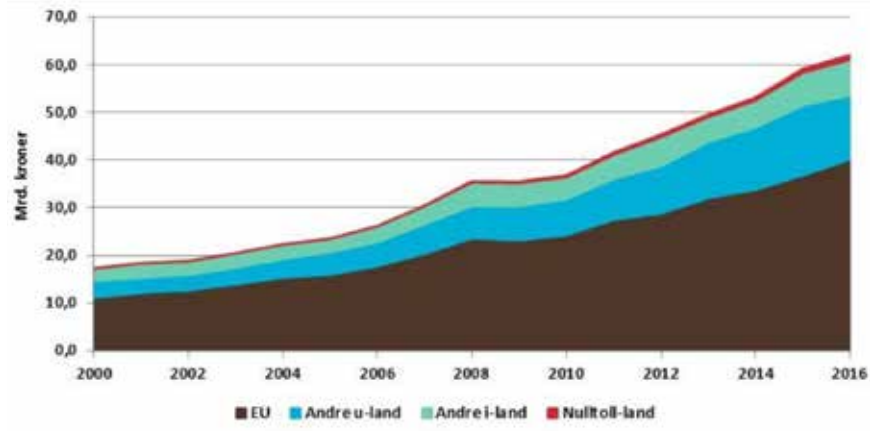
Figur 50 Utvikling av gjennomsnittlig gjeld, markedsinntekter og tilskudd samt produksjonskostnader og vederlag til arbeid og kapital. (Totalkalkylen for jordbruket)

Foto: Torbjørn Tufte

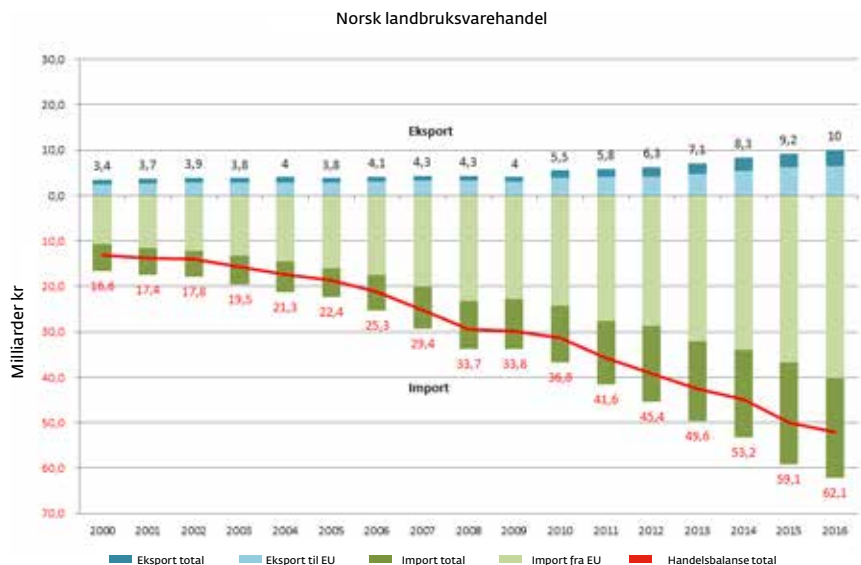
4.6 Import og eksport

Hovedfokus i norsk landbrukspolitikk har vært matsikkerhet og selvforsyning kombinert med import av produkter vi selv ikke har naturgitte forhold for å produsere. I tillegg har vi brukt kjøp og salg av landbruksvarer over landergrensene som et korrektiv til innenlandsk prissetting på matvarer. EU er største handelspartner, og omlag to tredjedeler av importen kommer fra EU. Importen fra EU har økt og er nå tredoblet fra år 2000.

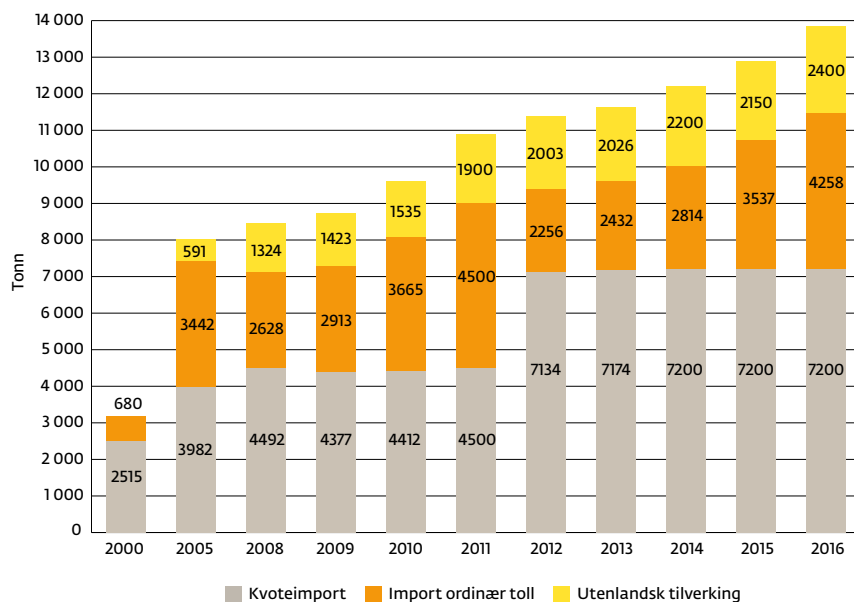

Figur 51 Import av landbruksvarer fordelt på landgrupper. (Kilde SSB, fra "Omverdenen til norsk landbruk og matindustri 2016", rapport nr. 5/17 Landbruksdirektoratet)

Norge er nettoimportør av landbruksvarer. EU er største handelspartner, og om lag to tredjedeler av importen kommer fra EU. Importen fra EU er nesten fire ganger så stor i 2016 som den var i 2000.

Figur 52 Norsk landbruksvarehandel. (AgriAnalyse/Landbruksdirektoratet/SSB)

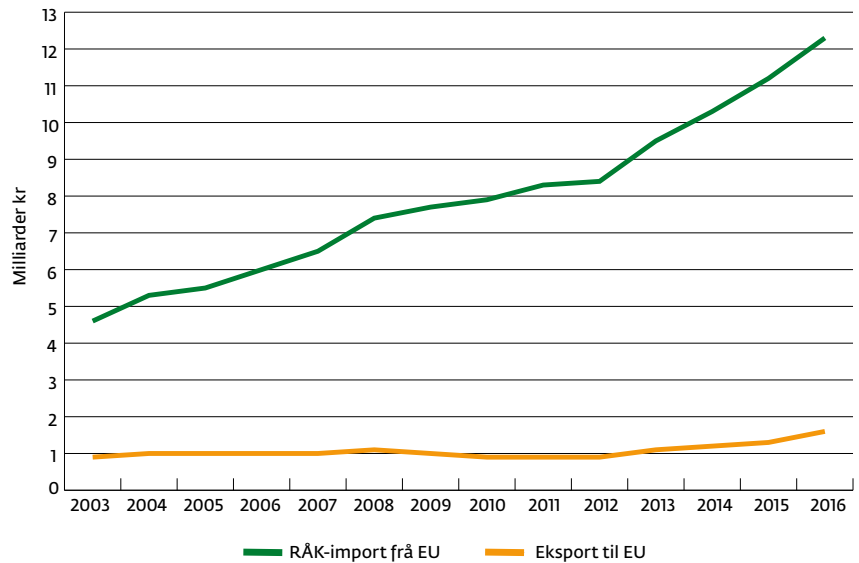
Figur 53 Import av ost til Norge. (AgriAnalyse/Landbruksdirektoratet/SSB)

År	Norsk storfeproduksjon	Importert storfekjøtt (HS:02.01 oog 02)	Importandel av forbruket	Norsk saueproduksjon	Importert lammekjøtt (HS:02.04)	Importandel forbruket
2001	85 788	4 956	5 %	24 297	738	3 %
2002	81 596	5 156	6 %	21 965	872	4 %
2003	90 991	7 853	8 %	25 081	796	3 %
2004	86 541	7 243	8 %	26 084	757	3 %
2005	87 372	5 364	6 %	25 956	640	2 %
2006	87 629	4 938	5 %	25 146	451	2 %
2007	84 674	9 432	10 %	23 425	2 725	10 %
2008	86 436	10 695	11 %	24 112	4 575	16 %
2009	84 784	7 451	8 %	23 927	1 300	5 %
2010	83 507	5 354	6 %	24 438	1 265	5 %
2011	81 637	10 326	11 %	23 383	1 543	6 %
2012	77 982	17 656	18 %	22 777	2 694	11 %
2013	83 700	13 921	14 %	23 600	3 220	12 %
2014	78 732	11 528	13 %	24 151	2 393	9 %
2015	79 500	22 359	22 %	25 487	1 604	6 %
2016	81 400	21 500	21 %	25 900	874	3 %

Tabell 14 Norsk produksjon, import og importandel av engrosforbruket på storfekjøtt og lammekjøtt (HS 02.01 og .02 samt 02.04). (AgriAnalyse/Landbruksdirektoratet/SSB)

Land	Importverdi i millioner kr	Land	Eksportverdi i millioner kr
Sverige	5 809	Sverige	1 857
Danmark	5 531	Danmark	1 453
Tyskland	4 828	Tyskland	1 353
Nederland	4 437	Nederland	695
Brasil	3 966	Brasil	670
Spania	3 563	Spania	496
Frankrike	3 406	Frankrike	356
Italia	3 185	Italia	298
Storbritannia	2 623	Storbritannia	266
Belgia	1 997	Belgia	246
Sum	39 345	Sum	7 691
Del av total importverdi	63 %	Del av total eksportverdi	77 %

Tabell 15 Norges 10 største handelspartnere etter import- og eksportverdi av landbruksvarer i 2016. (AgriAnalyse, SSB og Landbruksdirektoratet)

Figur 54 Samhandelen RÅK-varer tabell 1 i protokoll 3. (AgriAnalyse, SSB og Landbruksdirektoratet)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Handlebeløp (mill kr)	8 771	9 184	8 934	10 332	10 525	11 476	11 594	13 305	13 869	14 109	13 832
Antall dagsturer (1 000)	6 126	6 255	5 828	6 237	6 323	7 069	6 349	7 605	8 149	7 527	7 703

Tabell 16 Grensehandelen. Antall dagsturer og handelbeløp. (SSB)

DEL 5

NORDMENNENS FORBRUK OG HELSE

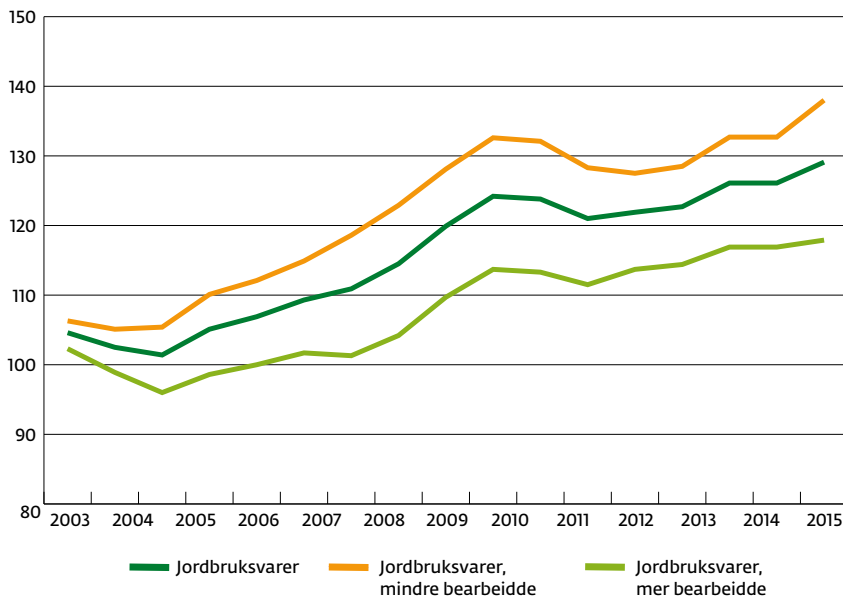

5.1 Forbruk i Norge

Matvareindeksen viser at matvareprisene har fulgt totalindeksen for tre grupper av matvarer, mens den for tre grupper er lavere enn konsumprisindeksen og for tre grupper er høyere enn indeksen. Frukt har falt i pris, mens fisk og sjømat har økt i pris.

	2015	2016	Endring
Brød og kornprodukter	100	102,8	2,8 %
Kjøtt	100	102,5	2,5 %
Fisk og sjømat	100	107,4	7,4 %
Melk, ost og egg	100	101,3	1,3 %
Oljer og fett	100	108,3	8,3 %
Frukt	100	98,7	-1,3 %
Grønnsaker	100	100,8	0,8 %
Sukker, syltetøy, honning, sjokolade og sukkervarer	100	102,1	2,1 %
Andre matvarer	100	105,2	5,2 %

Tabell 17 Matvareindeksen, etter varegruppe. Konsumprisindeks (2015=100). (SSB)

Figur 55 Prisutviklingen på jordbruksvarer etter bearbeidingsverdi. (SSB) Prisindeks.

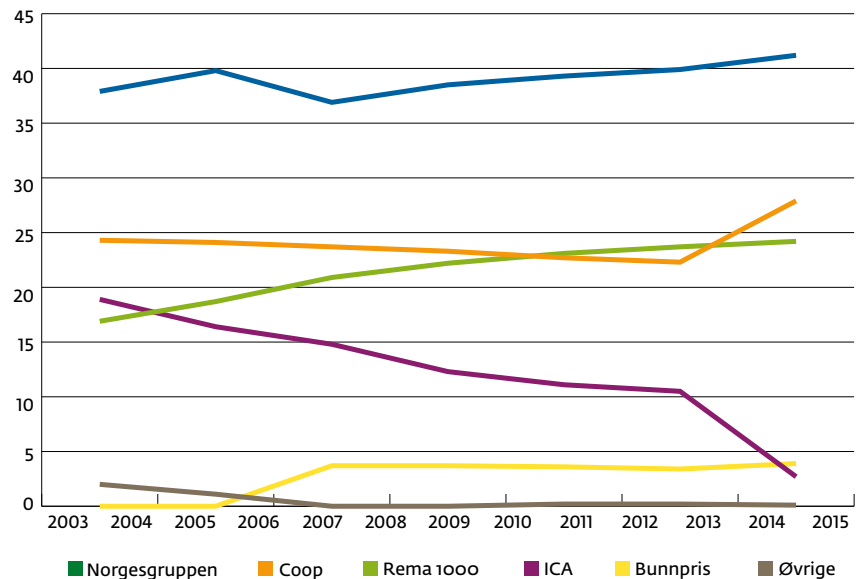
5.2 Forbruksmønstre og kjøpekraft

Forbruksundersøkelsen som gjennomføres med ujevne mellomrom er ikke oppdatert etter 2012.

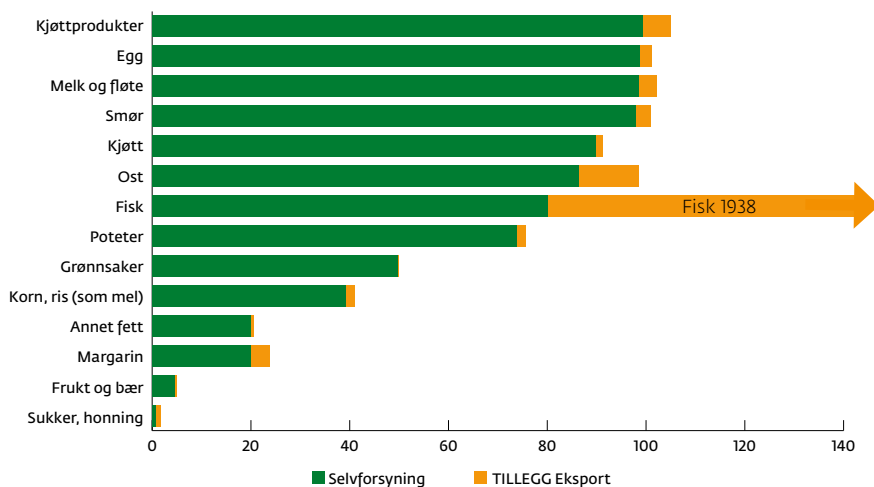
Dagligvarekjedene omsatte for 164,310 millioner kroner før merverdiavgift i 2016, en økning fra 110,331 millioner kroner før mva, i 2006.

Norgesgruppen fortsetter å ta markedsandeler og er fortsatt den største markedsaktør i dagligvarehandelen. ICA er kjøpt opp av Coop og er dermed nesten ut av det norske markedet. Samtidig har Coop fått et lite oppsving i markedsandeler.

Dagligvaremarkedet i Norge kan karakteriseres som et oligopolistisk marked, men ett par store aktører.

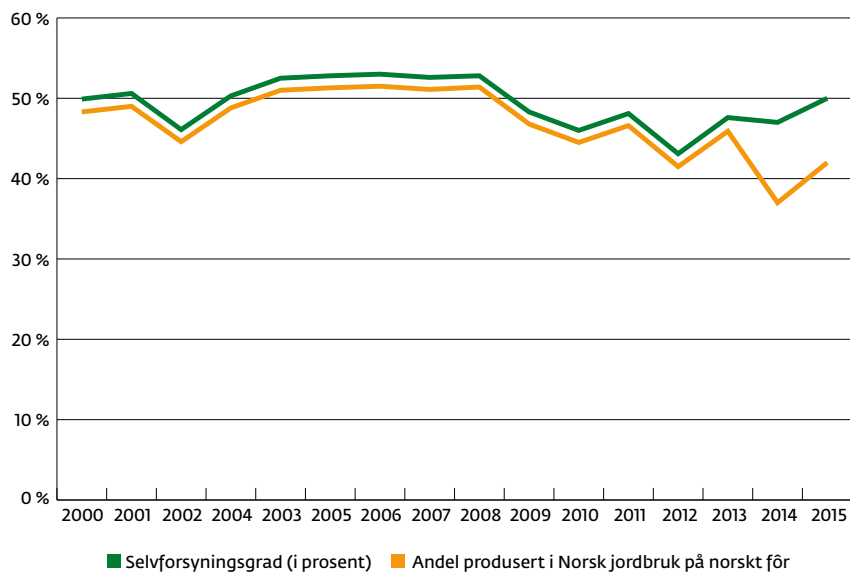

Figur 56 Utviklingen i dagligvarekjedenes markedsandel. (Pressemelding Nielsen 2016)

Selvforsyningsgraden for matvarer varierer fra produkter hvor andelen norsk produksjon er tilnærmet 100 prosent, til produkter hvor egenproduksjonen er tilnærmet null. Tallene i figurene er basert på 2015-tall som er foreløpige. Tallene er oppgitt i energi, og ikke i mengde. Det er heller ikke tatt hensyn til importandelen i føret til fisk, og dyr.

Figur 57 Selvforsyningsgrad for et utvalg matvarer for 2016. Kilde: NIBIO

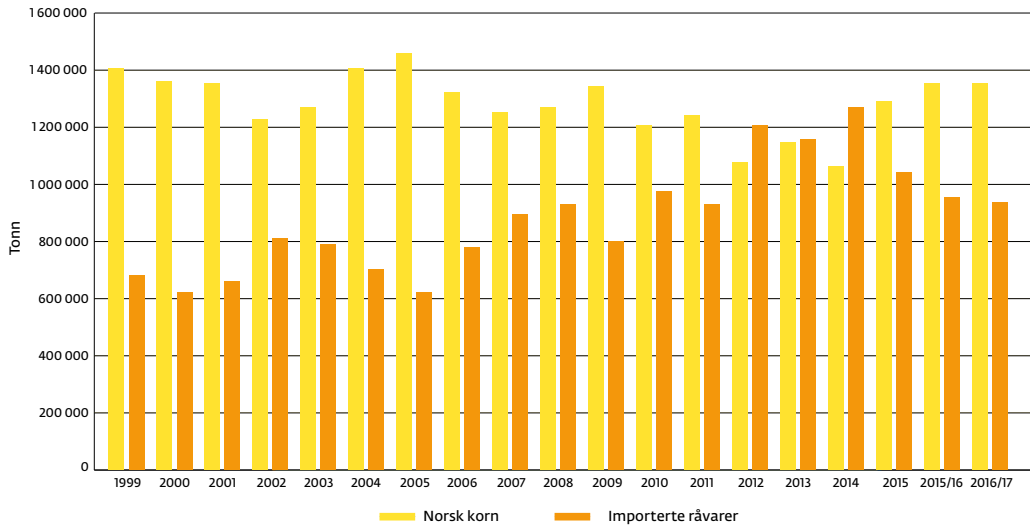
Figur 58 Utvikling i selvforsyningsgrad over tid. Tallene for 2016 er foreløpige. (Budsjettnemda)

		Norskandel i %	Importandel i %
Matkorn (prognose forbruk 2016/17)	333 400	74 %	26 %
Kraftfôr*	1 977 500	55 %	45 %
- karbohydratråvare	1 411 500	73 %	27 %
- protein, fett, mineraler og vitaminer	566 000	8 %	92 %
Totalt (kraftfôr og matkorn forbruk)	2 310 900	58 %	42 %

Tabell 18 Prognose for behov, norskandel og importandel i matkorn og kraftfôrråvarer i kornåret 2016/2017. Kilde: Norske Felleskjøp og AgriAnalyse

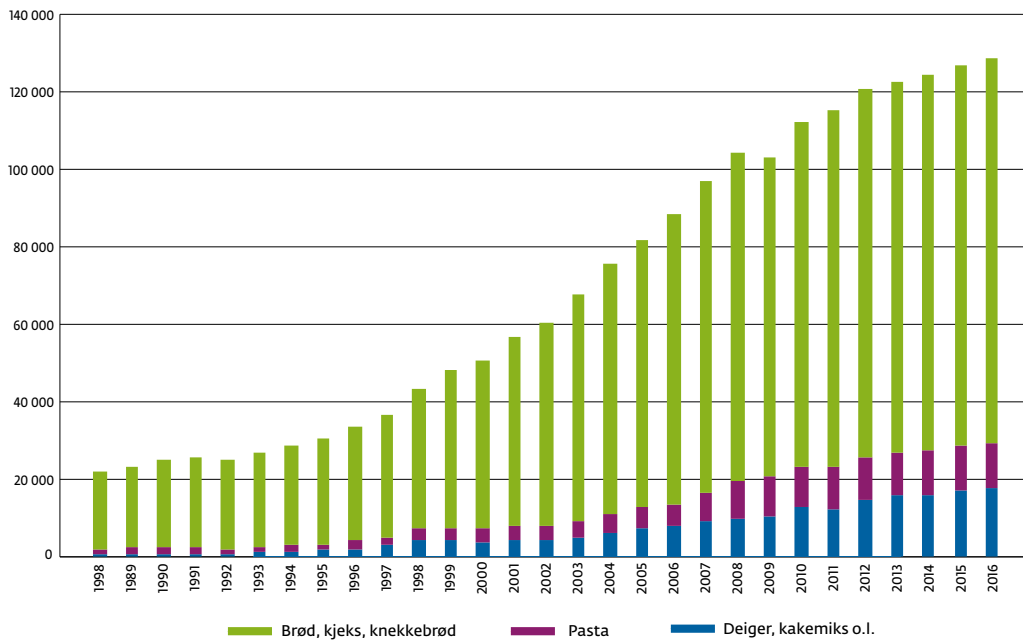

5.3 Situasjonen på korn

Figur 59 Utvikling av totalforbruket av norske og importerte råvarer til matmel og kraftfôr.

Kilde: Norske Felleskjøp og Landbruksdirektoratet

Figur 60 Norskandel i korn til norske møller, og norskandel i det totale forbruket.

Kilde: Landbruksdirektoratet

Verdikjeden for mat i samfunnet

Foto: Felleskjøpet

Foto: Nortura

Grunnlaget for verdikjeden er bøndene. Vår spørreundersøkelse i Landbruksbarometeret med 1 228 respondenter viser stemningen blant gårdbrukerne. Kort sagt viser barometeret at bonden trives i jobben sin, men føler i liten grad at yrket har noen særlig anseelse. Han og hun er bekymret for framtida, men ønsker å fortsette om økonomi og politikk ligger til rette. Lønnsomheten vurderes som dårligst blant de med sau og korn, og best blant de som har de øvrige husdyrproduksjonene og frukt og grønt. Landbruksproduksjonen er viktigst for økonomien til de fleste i utvalget, men tilleggsnæringen gir best timebetalt. De fleste ønsker i liten grad liberalisering verken av eiendomsreguleringene eller produksjonsbegrensningene i landbruket.

Jordbruket utgjør en stadig viktigere del av norsk fastlandsindustri og verdiskaping. I fylker som Hedmark og Oppland sysselsetter jordbruk og tilknyttet næringsmiddelindustri om lag like mange som all annen industri til sammen. På nasjonalt nivå sysselsetter for eksempel kjøttindustrien alene mer enn hele fiskeindustrien, og omsetningen er på sammenliknbart nivå. Næringsmiddelindustrien er Norges største industrisektor.

Jord- og skogbruk og tilknyttet industri er bærebjelken i produksjonsøkonomien i en rekke fylker. Med fall i annen industri blir denne sektoren stadig viktigere. Men det er avgjørende at man nå greier å snu arealnedgang og fallende selvforsyning for å sikre at industrien kan styrkes slik at vi får en best mulig utnytting av norske ressurser.

Vi bruker kunnskap og skaper resultater!

www.agrianalyse.no
www.landbruksbarometeret.no

Foto: Landkreditt/Stuedal

LANDBRUKSBAROMETERET

2017

